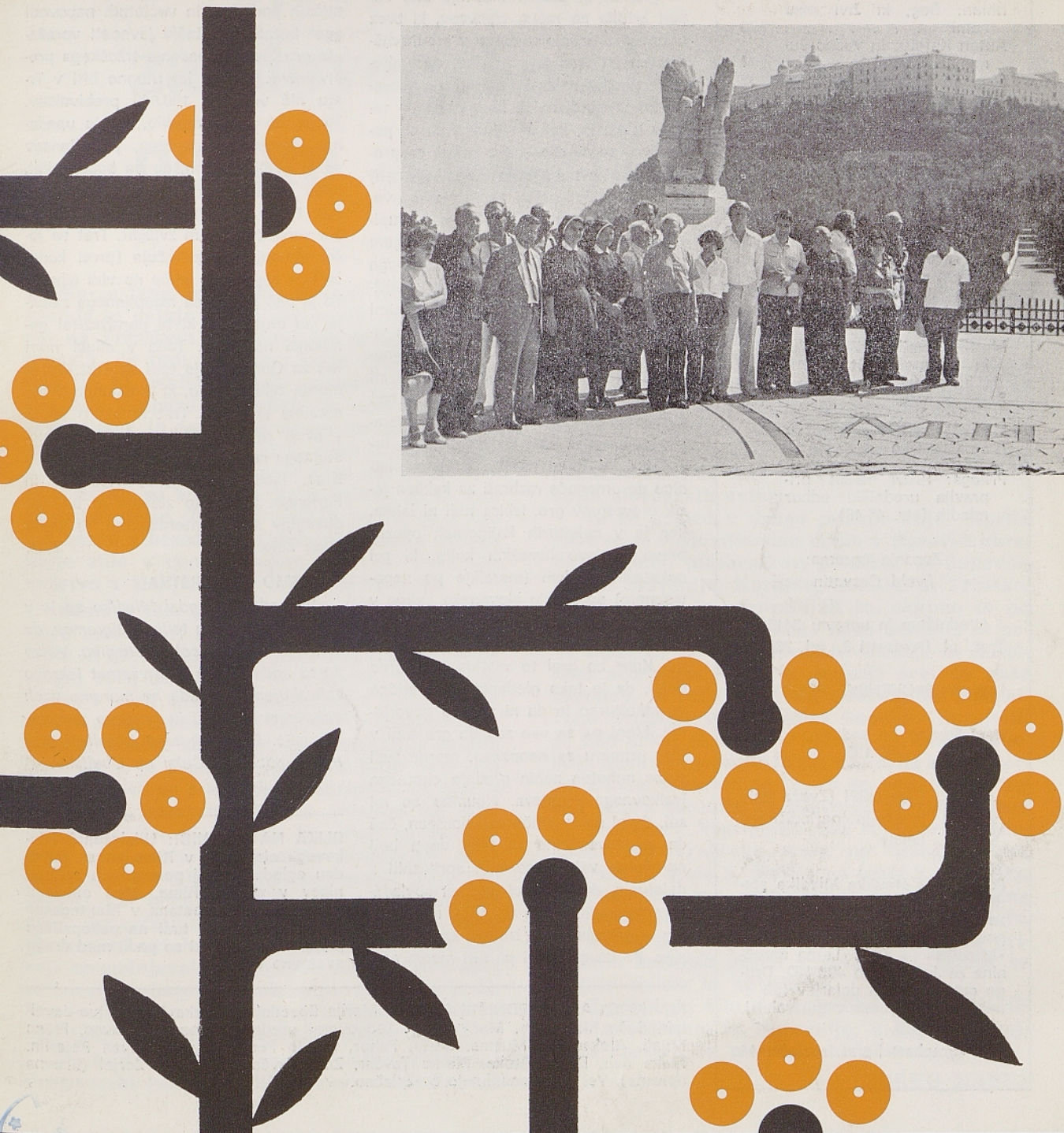
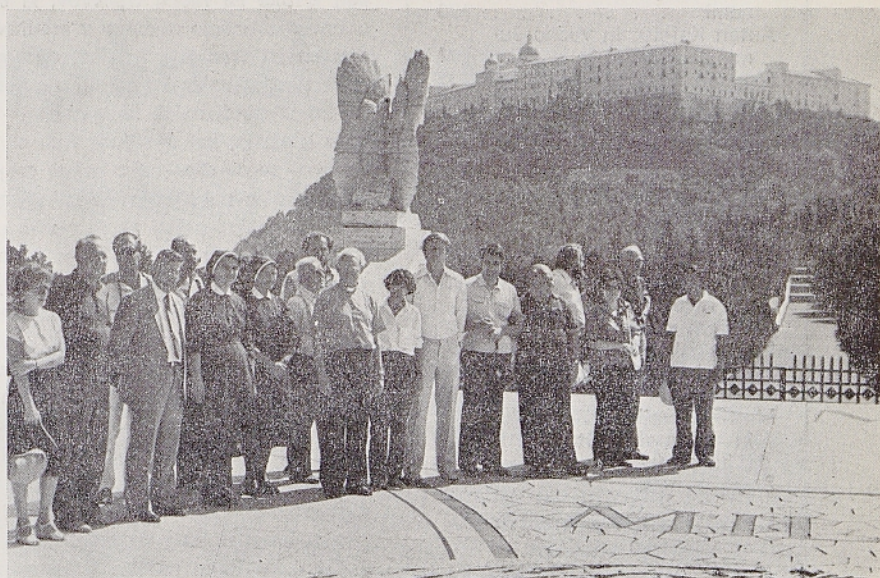

MILADIKA

Dvajset let dela za slovensko zborovsko pesem (Ob 20-letnici ZCPZ)

Marca letos je poteklo dvajset let, odkar je nastala in deluje Zveza cerkvenih pevskih zborov na Tržaškem. Ustanovljena je bila na željo mnogih, da tudi cerkveno petje dobi organizacijo, ki bi usklajala delo posameznih zborov, jim bila v oporo in skrbela za umetniško rast cerkvenega in tudi posvetnega petja kot dveh tokov istega lepotnega vira. Tako je bilo tudi v preteklosti. Kolikor namreč sega naš pisan spomin nazaj, so zbori na Primorskem gojili eno in drugo petje. Tudi ni velikih razlik med njima, razen v besedilih. Kako se je šele to dvojno petje zlilo v enoten napor, kako ohraniti slovenstvo v Italiji, v nesrečni dobi fašizma!

Samo v tem povojnem času je prišlo do ločitve med zbori s svetim in nabožnim programom in onimi, ki gojijo posvetno pesem. Ne bi mogel reči, da nam je to v korist. Seveda je Zveza v vseh teh letih zasledovala kot svoj primaren namen pevsko in zborovsko umetnost ter pevsko tehniko kot pogoj, da je izvajanje skladb lepo. Zato je Zveza v vseh teh letih prirejala skupne nastope z različnimi dirigenti in zato z različnimi interpretacijskimi pristopi ter zborovske revije, kjer vodje in pevci primerjajo med seboj večjo ali manjšo dovršenost izvedenih del. Za take nastope se morajo bolje pripraviti, ker bodo nastopili v drugem ambientu, pred drugačnim občinstvom in večkrat pred glasbenimi strokovnjaki. Zato Zveza tudi prireja spopolnjevalne tečaje za vodje mladinskih in odraslih zborov in tudi za pevce. Njim je bila namenjena cela vrsta poletnih seminarjev v različnih krajih in z različnimi predavatelji.

Pa še dva vidika je treba osvetliti v Zvezini programski usmerjenosti: iskanje skladb tudi

starejših datumov, ki imajo umetniško in kulturno vrednost in še niso bile izvedene pred širšim občinstvom, in študij glasbene preteklosti. Od tod skoraj vselejšnje predsednikovo priporočilo v okrožnicah za zborovske revije, naj zbori pripravijo za svoj nastop na revijah po tri, po slogu in časovnem nastanku različne pesmi, od katerih naj bo ena, če je mogoče, nova ali vsaj neznana skladba tudi starejšega datuma tukajšnjih slovenskih avtorjev.

In še pogled v drugo prizadevanje. Aprila 1970 so se v Slomškovem domu v Bazovici zbrali zastopniki glasbenikov, pesnikov in duhovnikov iz Slovenije, Koroške, Goriške in Tržaške. Premišljevali in razpravljali so, skupno in po skupinah, kakšna naj bodo nova besedila in nove skladbe, da bodo odražale občutje in miselnost sedanjega človeka, sedanji svet in naše razmere, in bodo v skladu z zadevnimi smernicami drugega vatikanskega koncila. Sprejetih je bilo nekaj sklepov, o katerih je Zveza obvestila nekatere pesnike in jih zaprosila za primerne tekste. Izkazalo se je, da je veliko lažje dobiti dobra besedila za posvetne skladbe kakor za cerkvene. Neposredni sad seminarja v Bazovici sta Vrabčeva maša na besedilo Zore Saksida in maša S. Maliča na tekst S. Janežiča.

Posledica teh prizadevanj je publicistična dejavnost, ki se začelja na začetku 1969. leta, ko Zveza izda zbirko novih in ali na novo prirejenih božičnih pesmi »Sveta noč«, čemur so sledile zbirke in antologije.

Zamisli je bilo dosti, pobud precej. Delali smo z veseljem in ljubeznijo; a kaj smo trajnega dosegli, bo povedala bodočnost.

ZORKO HAREJ

SPLOH

Z vajeno kretnjo je zaustavil brnenje budilke in se lepo pretegnil. Ozrl se je proti oknu, zavzdihnil, takoj nato pa se sam sebi nasmehnil. Vedno vzdihujem, pa je tako lep dan! In — sobota. Zakaj sem si nastavil uro? Ah, ja, včeraj sem si določil načrt ...

V trenutku se je domislil včerajšnjega pogovora z njo in nekaj prijetnega se mu je razlilo po celem telesu. Kot mačka se je zvil v klobčič in skoraj bi zapel od veselja. Končno se je z odločnim gibom usedel na posteljo. Pazljivo si je začel ogledovati sobo. Najprej bom pospravil knjige, pripravil mizo, nato pa ...

Že je bil v kuhinji. Medtem ko je pil kavo, je preletel naslove v časopisu. Kako dobro se mi godi: kava, časopis, vse pripravljeno ... te matere, res so nenadomestljive ... Bogve, zakaj je v svetu vse tako zapleteno! Morda zato, ker ljudje ne začenjajo dneva dobre volje ... Pa je tako enostavno: napiši se, za oknom je sonce, popiješ kavo ...

Vrnil se je v sobo in se lotil pospravljanja. Stanovanje je bilo tiho. Z veliko vneto je pripravljaval sobo za študij. Potreboval je obrednost posebne vrste, da se je zbral. Miza je morala biti popolnoma prazna, na njej niti zrnca prahu; na desno je postavil pepelnik, zavojček cigaret in vžigalnik, na levo svinčnik in ravnilo. Na sredo je končno položil knjigo. Slovesno je primaknil stol k mizi, sedel, se dvakrat zagugal, kot bi iskal ravnotežje, v resnici pa premeril, ali je na mizi vse skladno razpostavljeno. Odprl je knjigo na zaznamovani strani in se zatopil v branje. Od časa do časa je kaj podčrtal, obkrožil ali na rob pripisal.

»Čudovito!« je zaslišal svoj glas in še sam ni vedel, zakaj se mu je utrgala ta heseda. Morda zaradi tišine, ki je vdiralala vanj, morda zaradi umirjenosti, ki jo je čutil v sebi. Res, že dolgo mu ni bilo tako prijetno ob knjigi: bral je, podčrtaval, kot bi se igral.

Še pet minut, potem si privoščim premor. Predelal sem devet strani!

Zazvonil je telefon. Najprej se je potuhrnil in trdovratno strmел v knjigo. Telefon ni odnehal. Zvonil je usiljivo. Nehote je vstal in odšel na hodnik s knjigo v roki. Potrudil se je, da je odgovoril prijazno, še vedno pa je bral. Glas na drugi strani mu ni imel povedati nič posebnega (to je vedel, še preden je dvignil slušalko). Hu-

diča, da nima nič boljšega ob tej uri! Dan se je začel tako dobro ... Zdaj bi bil že na enajsti strani. Pa je vedno tako, vedno me kdo razdraži ... Potem pa so neuspehi moja krivda!

»Dovolj!« se mu je nehote utrgalo. V trenutku se je zmedel. Pomislil je, kot že tolikokrat, da pretirava. Čas je vendar relativen, za prijatelja gre, ne, za prijateljstvo. Toda vseeno, imam program: do kosila petdeset strani, premor, ob treh pa spet h knjigam — do sedmih. Kaj je že rekla? Da me pusti študirati do sedmih, potem pa naj se ne pritožujem, da sem v zaostanku s programom. Kje neki! Danes sem poln energije, ko bi ne bilo tega tipa ...

Pogovor s prijateljem mu je bil res zoprn. Prav nič ga ni potreboval.

»Ne, nocoj ne, ne morem, ih, kaj, dobim se z nekom ... v kino? Ne, nobenega filma ni, sploh pa, res mi je nemogoče ...«

Končno se ga je odkrižal. Za trenutek je obsedel pri telefonu, ker ga je prešinila drzna misel. Pri vratih je pozvonilo. Poštar ga je rešil iz zadrege. Končno se je vrnil v sobo in skušal študirati. Toda zdaj ni šlo več gladko: v misli se mu je vsiljevala ona. Tako si je zaželel večera, da je nehote pogledal na uro: deset! To ga je streznilo. Ura je že deset, on pa čepi na deveti strani! Obšla ga je nejevolja. Začel se je samogovor prepričevanja in spodbujanja. Ob misli na večer, ki ga je čakal, končno, po tolikih odložitvah, je zbral dovolj volje in spet je bil ves pri knjigi.

Tako zatopljenega v branje ga je našla tudi mati, da se je začudeno vstopila sredi sobe. Kosilo — on pa je na strani devetinštirideset, — kakšna sinhronija! Sijal je od navdušenja in jed mu je teknila.

Zdaj pa deset minut na sonce! Najlepši čas dneva ... ne, najlepši bo zvečer. Pa je vseeno lepo tudi zdaj. Skoraj, ko bi moral izbirati, bi se odločil za sonce ... Vedno koga iščemo, ko pa ga končno srečamo, bi hoteli nazaj. Sami! In oni tip gremosem - gremotja ... Enostavno: on ne more biti sam. Ne pozna tega blaženega občutja, ko človek tako sedi, zatisne oči in se zazre vase ... Seveda bom šel zvečer ven. To je vendar nekaj drugega, po celem dnevu študija ...

Sedel je in premišljeval, ničesar si ne želim! Drugi? Kaj drugi! Vedno kaj iščejo, vedno so razdraženi in nepotešeni. V resnici je življenje

Bog, ki živi med nami

— Kaj naj jim odgovorim,
ko me vprašajo:

Kako mu je ime?

— Emanuel, kar pomeni:

Bog z nami.

Gospod,

ti si s svojim prihodom spremenil
bolečino ljudstva v veselje.

Vsakemu od nas

si ponudil svoje ime.

Prišel si,

da postaneš naša luč.

Njega praznujemo in slavimo,

Jezusa iz Nazareta.

Pred skoraj dva tisoč leti je izvoljeno ljudstvo hrepeneče zrló v splet svetovnega dogajanja. Vse kaže, da je prihod Mesije blizu:

— Pojdimo torej v Betlehem in pogledjmo to, kar se je zgodilo...

Eden med njimi, Janez Krstnik, je dobro vedel, da pripravlja pot njemu, ki prinaša besedo odrešenja:

— Ta, ki pride za menoj, je močnejši od mene... on vas bo krstil s Svetim Duhom in z ognjem.

Resno in odločno je klical ljudi k spreobrnjenju. Samo tako bodo spoznali in sprejeli prihajajočega Odrešenika.

Cerkev živi te dni v pričakovanju božjega rojstva. Advent je čas, ko božja bližina vznemirja vse, ki iščejo. Vabi nas, da odkrivamo božjo ljubezen v svojem vsakdanjem življenju; da ji pripravimo prostor v svojih srcih. Bog je, ki mora delovati v nas, da bo postalo vse naše življenje pričevanje. Apostol Pavel nas neizprosno postavlja pred to dejstvo: — Ne živim več jaz, ampak Kristus živi v meni.

Praznovati advent pomeni: biti deležen hrepene-

nja po božjem prihodu; po spreobrnitvi, ki nas zopet vrača njemu.

Vemo, da ni lahko biti kristjan. Človek, ki razume in sprejema Gospodov prihod. Potrebno je veliko truda, da sledimo zgledu in besedi, ki ju prinaša. Kljub vsemu se spleča odpreti svoje življenje novi luči. Ta nas iztrže temi notranje neurejenosti, ki je vzrok ne-mira v človeku in svetu:

— Kajti od znotraj, iz srca, prihajajo ljudem hudobne misli, nečistovanja, tatvine, uboji, prešuštva, lakomnost, zlobnost, zvižčnost, razuzdanost, zavist, bogokletstvo, oholost, nespamet.

Neodločnost ni na mestu: Bog namreč pričakuje od nas jasne besede.

Da ali ne.

Odločitev, ki pa mora vedno računati na našo ne-bogljjenost; na našo grešnost.

Danes, ko živimo v krutem nimam-časa in koristi, se nam zdi Jezusova zahteva pretirana.

S težavo jo razumemo in sprejemamo.

Največkrat stojimo ob strani.

Na varnem, da morda ne izgubimo kaj svojega, če se preveč približamo.

In vendar je edina pot, da postanemo deležni božjega prijateljstva, on sam. Bog nam mora postati vse: jaz-v-njem in on-v-meni. Beseda, ki je človek postala, mora voditi naša dejanja, postati naše življenje. Samo tako je mogoče, da odkrijemo njega, sebe in bližnje. Brate in sestre, ki žive v nas.

Način življenja, ki pričakuje od nas, da se odpovemo samemu sebi:

— Če hoče kdo priti za menoj, naj se sam sebi odpove... Zakaj, kdor hoče svoje življenje rešiti, ga bo izgubil. Kdor pa svoje življenje zavoljo mene izgubi, ga bo našel.

Tako ne bo šlo pričakovanje mimo nas. Rodilo bo dober sad, ker bo našlo pripravljena srca...

MILAN

SPLOH

preprosto: lepo se napiš, študiraš, imaš svoje načrte, zvečer pa, za spremembo, greš kam in ...

V mislih je bil že pri knjigi, študiral je in strani kar požiral, na koncu vsega izpit kot svetla točka ... Iz sanjarjenja ga je prebudil telefon. Mati je zaklicala, da je zanj.

V trenutku jo je prepoznal. Razigrano ji je odzdravil. Ni dobro slišal ali je ni prav razumel? Kaj, da z večerom ne bo nič? Da se je premislila in — sploh!

Sploh? Kaj naj to pomeni? Ne samo za noč? Tudi za jutri? Za vedno? Nemogoče! Že štiriindvajset ur mislim nanjo, že ves dan živim od nje, ne more, ne, ona ne more reči — sploh.

Naj jo prepričuje, naj jo prosi? Kako naj kljubuje temu SPLOH?

Vrnil se je v sobo, sovražno pogledal proti mizi in tragično zamahnil. Brezvoljno je sedel in se zastrmel v knjigo. Z očmi je begal od vrstice do vrstice, besed ni mogel razločevati. Nič mu ni bilo več jasno —: ne to, kar je prebral, ne — čemu, še manj, kar mu je ona rekla. Sploh. Sploh. Sploh.

In večno šumi Nadiža

Dnevnik beneškoslovenskega duhovnika

23

22. januarja 1946

STRAH PRED »NOSTRO TRICOLORE«

Strah pred Nostro tricolore se je prijel trikoloristov. Zaporedoma se izgovarjajo, vsi oni, ki so osumničeni, da nimajo stikov s »Tricolore«. »Nostro tricolore« je odprl oči marsikateremu, in kulturni ljudje odkrito pripisujejo »Tricoloru« odgovornost za strašne razmere Slovenske Benečije.

»Nostro tricolore« je tudi vzbudil pozornost pri »Comitato nazionale di liberazione mandamentale di Cividale«, ki je sklical izredno sejo v Čedadu. Na tej seji je Comitato di liberazione obsodil »Tricolore« z le-to resolucijo: »Ugotavljamo, da »Il Tricolore« že dolgo nespodobno in žaljivo napada institucije sosednega naroda, ki je naš mejaš, in pa državnega poglavarja omenjenega naroda, s katerim Italija namerava in želi vzpostaviti prijateljske odnose; ugotavljamo, da bi »Tricolore« lahko povzročil represalije v Nadiških dolinah, zato opozarjamo politične kroge v pokrajini na to stanje z namenom, da bi podvzeli primerne ukrepe, da se takoj preneha politično nevarno zadržanje omenjenega podtalnega lista«. (1)

Podpisale so to resolucijo vse petere stranke. Seveda bodo »autorità politiche« ostale gluhe tudi na ta poziv.

Tricolore sedaj ni več v rotokalku, ampak se tiska v Vidnu. Altro che autorità provinciali!

26. marca 1946

SLOVENSKE ZASTAVE

Pričakujemo v Benečiji mednarodno komisijo za mejo med Jugoslavijo in Italijo. Trikoloristi delajo veliko propagando proti Jugoslaviji in tukajšnjim zavednim Slovincem, ki pa tudi ne spijo. Ko smo danes vstali, smo zagledali po vsej dolini razobešene velikanske slovenske trobojnice. Napisi trikoloristov v Podbonescu in Špetru so bili vsi prečrtani in namalani z velikanskimi »fascio littorio«.

Danes so vsi fašisti razkačeni, trgajo zastave in lovijo Slovence, ki se morajo skrivati. Z idov perejo »fascio littorio«.

Trikoloristi se vedno zbirajo: kdove, kaj pripravljajo za prihod komisije. Zavedne Slovence streljajo in jim žugajo, da bodo obračunali z njimi, ako se bodo pokazali, ko bo prišla komisija. Vsi živijo v trahu!

31. marca 1946

MEDNARODNA KOMISIJA ZA MEJE

Mednarodna komisija za meje je včeraj prišla v Čedad. V Špetru je bilo takoj vse alarmirano. Trikoloristi na straži. Ko je trikolorist na motorju iz Čedada prinesel novico, da gre komisija v Špeter, so takoj dali znamenje z velikim zvonom, in vse je teklo na ulico, da sprejme komisijo. Vsi trikoloristi, profesorji in dijaki, so bili stalno praznično oblečeni, navadni ljudje pa niso nič vedeli, da pride komisija v Špeter. Ko so avtomobili dospeli, so trikoloristi kričali »evviva« in mahali z italijanskimi zastavami. Lepo je bilo videti, s kakšnim nosom so ostali in kako so potihnili ti fašisti, ko so avtomobili šli kar naprej in v začetku vasi obrnili in oddrveli proti Ažli. Ljudje so se spogledovali in izginili domov. Trikoloristi pa so hitro tekli po kolesa in motorje in se pognali za komisijo.

Takega zoperstavljanja si špetrski fašisti in laški privandrovcvi niso čakali, prav v Špetru.

V SOVODNJAH

Komisija je zavila v sovodenjsko dolino. Po poti je srečala mlado ženo iz Sovodenj. Avtomobil se je ustavil, izstopili so nekateri člani komisije in vprašali ženo: Prosimo, kakšen jezik govorite v tej dolini? Žena je odgovorila: »Tukaj vsi govorimo slovensko.« — »Hvala,« in so šli naprej.

Komisija je dospela v Sovodnje, prav ko so trikoloristi in ozopovci pretepali Slovence in jih potiskali proč od poti. Posegla je vmes policija, ki je spremljala komisijo, in jih rešila. Najbolj sta se zavzela za pretepe ne ruski in francoski delegat. Tema delegatoma so ljudje vse povedali: da jim je bilo prepovedano priti do komisije; da nihče ne sme govoriti slovensko ta dan; da otroci in starčki ne smejo iz hiše, ko bo prišla komisija. Člani komisije so govorili z ljudstvom in še posebno z otroki, ki so glasno pred komisijo govorili slovensko, kakor da bi razumeli varnost svojega nastopa.

(1) V rokopisu je tekst v italijanščini.

Mogoče ne veste, da...

Na občini je bil zaslišan ... kot najvažnejša oseba, ki je govoril pač, kakor mu je bilo naročeno. Z njim je komisija zelo polemizirala in se z njim zabavala. Ko je moral priznati, da v tej dolini vsi ljudje govorijo slovensko, je trdil, da slovenščina, ki jo govorijo v Sovodnjah, ni slovensko narečje, ampak italijansko, in da ljudje od slovenskega jezika ne razumejo niti besedice. Tudi člani komisije so se mu smejali. Revež se je osmešil pred vso javnostjo in budalosti tega »izobraženega« tajnika so imele svoj odmev celo v nekaterih italijanskih časnikih.

Pozabil sem omeniti, da je mednarodna policija, ki je spremljala komisijo, tudi streljala v zrak, ko je nastopila v obrambo Slovencev v Sovodnjah in z namenom, da razžene trikoloriste, ki so bili pridrveli iz sosednjih dolin in iz Čedada. Komisija je iz Sovodenj obrnila tudi v Šentlenarško dolino, kjer je bilo vse organizirano od fašistov, kakor v Sovodnjah.

V PODBONESCU

Danes, v nedeljo, so ozopovci razglasili, da komisija ne bo prišla v Podbonesec, oni pa so se tam zbirali in pripravljali. Ko so opoldne prišli avtomobili komisije v Podbonesec, je kar mrgolelo lepo oblečenih trikoloristov, večinoma tujcev iz Špetra, Čedada, Šentlenarta itd.

Ko so člani komisije vstopili na občino, se je za njimi vsulo vse polno trikoloristov, da obranijo eventualni nastop Slovencev. Trikoloristi so prosili za sprejem; komisija pa ne le, da ni sprejela zastopstva teh plačancev, ampak jih je še ukazala izgnati iz občinske hiše.

Poklicala je le župana in pa predsednika občinskega »Comitato di liberazione«. To je močno razjezilo fašiste, da so kar škripali z zobmi od jeze, saj sta bila bodisi župan bodisi predsednik Comitato di liberazione na glasu kot zavedna Slovenca.

Onadva sta bila zelo na kratko zaslišana in le o gospodarskih vprašanjih, čisto nič o jezikovnih razmerah in o narodnosti.

SLOVENCE PRETEPAJO

Dogodki, ki so sledili odhodu komisije iz Podbonesca, so pokazali, da je bilo že prej vse organizirano za napad na Slovence.

Komaj je komisija odšla, je vsa ta pijana drhal vdrla v občinski dom, se vrgla na župana Avgušтина in ga vlekla kakor razbojnika z občine, ga postavila ob zid med dva razbojnika trikolorista, ki sta ga stražila, da se ni mogel ganiti.

Nato se je še z večjo srditostjo vrgla na predsednika Comitato di liberazione Ivana Kručila, ga zvelkla na cesto sredi vasi in ga tam pretepala, pljuvala in suvala, da se je večkrat zgrudil na tla. Prinesli so mu tudi italijansko za-

- da je bilo odstavljeno uredništvo ljubljanskega ilustriranega tednika TELEKS, ker je bilo z vzporedno objavo nekega odlomka iz govora sekretarja ZK Slovenije Andreja Marinca in iz članka profesorja Borisa Majerja dokazano, da je bil Marinc prepisal tisti odlomek od Majerja...
- da je južnotiroolski senator Peter Brugge na mednarodnem kongresu o regionalizmu v Barceloni izjavil, da Južni Tiroolci čakajo samo mednarodno ugodnega trenutka, da bi se lahko odcepili od Italije...
- da je stekel beatifikacijski postopek za münsterskega škofa in poznejšega kardinala Clemensa Augusta von Galena, ki se je proslavil s svojimi znamenitimi nastopi proti Hitlerjevemu režimu...
- da je Bogdan Radica, jugoslovanski diplomat med obema vojnama, in pozneje politični emigrant, pri založbi Hrvatska revija (Barcelona - München) izdal 1. knjigo svojih Spominov — Evropsko izkustvo — Živeti - ne preživeti...
- da je bila v Sloveniji bolnikom, namenjenim v Lurd, zavrnjena prošnja, da bi poromali tja brez plačila pologa, medtem ko so planinci pologa oproščeni...
- da je moskovska PRAVDA ob dnevu ustave ZSSR objavila pesem jugoslovanskega političnega emigranta, bivšega Makedonca in sedanjega Bolgara Venka Markovskega, ki je v knjigi »Bolgarijada - zaobljubno izročilo« med drugim napadel jugoslovanski režim in še posebej Tita...
- da se prevaja v slovenščino knjiga italijanskega katoliškega pisatelja Vittorija Messorija SCOMMESSA SULLA MORTE — STAVA NA SMRT, ki je v Italiji postala uspešnica z izredno visoko naklado...
- da je revija TEORIJA IN PRAKSA, teoretično glasilo Zveze komunistov Slovenije, najavila pogovor z naslovnim škofom Vekoslavom Grmičem o odnosu med vero in marksizmom...
- da je bila v Beogradu razgrabljena knjiga »STRANKARSKI PLURALIZEM ALI MONIZEM« Vojislava Koštunice in Koste Čavoškega, ki sta za dobo med 1944 in 1949 ugotovila porast političnega totalitarizma ob istočasnem likvidiranju demokratičnih skupin v Jugoslaviji...
- da zamejski kulturnik prevaja v slovenščino znano knjigo francoskega pisca Andreja Frossarda POGOVORI Z JANEZOM PAVLOM II. ...
- da so slovenski slavisti na zborovanju v Ptuj ugotovili, da je danes s slovenščino v Jugoslovanski armadi slabše kot je bilo med vojno v partizanih...
- da je v mesečniku DELAVEC, ki je namenjen slovenskim ljudem v tujini, urednik Matjaž Vizjak v pismu bralcem obljubil, da bo revija objavila pisma »na temo komunizem, antikomunizem, nekomunizem, demokracija in podobno«...
- da je vodstvo rimske SLOVENSKE TEOLOŠKE AKADEMIJE programiralo teme svojih jesenskih simpozijev za naslednjih pet let...

stavo, in ker je ni hotel poljubiti, so ga še huje topli. Priteklo mu je na pomoč več Slovencev, a so pretepli še te in so morali zbežati, ker so jim fašisti pokazali orožje.

Odločno mu je priteklo na pomoč tudi prof. dr. Mario Manzini iz Podbonesca, diplomiran na Orientalnem inštitutu v Neaplju za profesorja slovanskih jezikov. Tudi njega so nasilno spravili proč.

Končno se je učitelju Kručilu, predsedniku Comitato di liberazione, posrečilo izviti razbojnikom iz rok in zbežati. Zvečer je prišel v njegovo hišo pijan ozopovec s samokresom. Poslan je bil, da ga ustrelji. Na srečo ga ni našel.

LOV NA SLOVENCE

Zbrali so kakih 15 kriminalcev iz vse doline, jih upijanili in poslali po vaseh, iskat domačine, ki so jim trn v peti. Ta pijana drhal fašistov je šla z razvito italijansko trobojnico v Laze in iskala nekega Rakurja. Ker ga ni našla doma, ga je iskala po vasi in ga našla v gostilni. Zvlekli so ga na cesto in tam delali z njim kakor s Kručilom v Podbonescu. Pustili so ga šele, ko so mu priskočili na pomoč vaščani.

TUDI NA ŽUPNIKA

Tudi na župnika so se spomnili in kričali: dol z njim! Hočemo, da moli in pridiga laško! Vsa ta drhal se je kričaje napotila proti župnišču. Na čelu je bil bivši slovenski partizan in zatem ozopovec. Ta je imel pištolo v rokah. Ko so bili na poti v župnišče, jim je nekdo, ki je iz ozadja vodil ekspedicijo in opazil, da se na vasi zbirajo ljudje, ukazal, naj ne hodijo v župnišče. Povrnili so se v Podbonesec. Tam jih je že čakal kamion, s katerim so šli na Štupico in se vrgli na Spelanovo družino in slabo ravnali z gospodarjem Cencičem. Od tam so se s kamionom peljali v Sovodnje in se ne ve, kaj se je tam zgodilo.

Iz vseh krajev Benečije prihajajo novice o napadih na zavedne Slovence. Govorijo celo, da so tudi prečastitega starčka mons. Trinko na Trčmunu kamenjali. Ta vest pa še ni potrjena. Iz šentlenarške doline je več oseb in tudi celih družin zbežalo čez Sočo.

Župan iz Podbonesca Kručil in drugi so nastopili pri deželni oblasteh in so bili zaslišani od prefekta, ki pa niti z mezincem ni ganil v njih obrambo. Zaslišani so bili tudi pri Comitato di liberazione, vse zastopane stranke so obžalovale dogodke, pa praktično nič niso ukrenile, tako da se razbojniki ... smejejo žrtvam. Gre pač za slovenske žrtve!

1. aprila 1946

ZOPET NAPAD!

Že snoči je eden izmed razbojnikov v pijanosti povedal, da so vsem, ki so se udeležili vče-

rajšnih pohodov, obljubili jesti in piti do skrajne volje, če bodo šli na ekspedicijo. Povedal je tudi, da se danes organizira bolj številna in bolj odločna ekspedicija proti zaznamovanim osebam, zlasti proti župniku v Lazah. Danes pa je v Podbonescu vse polno orožnikov in policije, zato je tudi vse mirno.

KOMISIJA V FOJDI

V tej mešani občini so Slovenci prevarali ozopovce. Prišli so s hribov v Fojdo s skritimi slovenskimi zastavami, izvlekli so jih šele, ko se je pripeljala komisija. Komisija se je imela povsod, kjer se je pojavila, priliko prepričati, da so v Benečiji Slovenci. Če bo nepristranska, bo morala izvajati posledice in jim zajamčiti vsaj najosnovnejše človečanske in narodne pravice!

TRICOLORE

Tricolore meče vso »krivdo« zavednih beneških Slovencev na duhovnike, katere srdito napada. Blati zlasti monsinjorja Trinko in tri druge vplivnejše župnike.

Položaj je tako napet, da je moral preč. monsinjor obhajati zlato mašo privatno, brez navzočnosti enega samega slovenskega duhovnika. Trudijo se, da onemogočijo delovanje in obstoj slovenskih duhovnikov v Benečiji, in da bi se izselili še oni, kar jih je ostalo po fašizmu.

V tem so složne vse stranke in oblasti!

KONEC II. DELA

Tone Tinčel

OPOMBA: Vse, kar je v dnevniku, je tako, kakor sem jaz videl in nepristransko sodil. Mislim sem, da bom z dnevnikom prišel v »boljša vremena«, prišel sem le »z dežja pod kap«.

Tu se konča drugi del dnevnika, ki ga je pisal Anton Kufolo (»Tone Tinčel«) od januarja 1938 do aprila 1946. Tekst, ki ga je objavljala naša revija od januarja 1981, hrani v izvirniku Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani pod arhivsko oznako Fascikel 215 - mapa I. Na tem mestu se uredništvo Mladike zahvaljuje IZDG za prijazno pomoč, ki jo je Inštitut nudil pri našem redakcijskem delu.

Pripominjamo še, da je naslov »In večno šumi Nadiža«, s katerim smo opremili pričujoči natis, naš.

V prihodnji številki bomo objavili še uvod, s katerim se začneja Kufolov dnevniški rokopis in ki predstavlja zaokroženo podobo Benečije z narodnostnimi podatki. Ta uvodni del smo prihranili za na konec, ker ima značaj kratke študije in torej še ni dnevnik.

Uredništvo Mladike

Intervju Malcolma Muggeridga z Aleksandrom Solženicinom

MUGGERIDGE: Zelo me zanima, če mislite, da je možno ali da si je sploh mogoče zamisliti, da bi v Sovjetski zvezi lahko prišlo do odprave celotnega aparata Gulaga brez nasilne spremembe?

SOLŽENICIN: Tisto, kar izraža naravo nasilja, ki je inherentno komunističnemu sistemu, ni samo Gulag. Ta je le njegova ekstremna oblika, zgolj ekstremna manifestacija nasilja. Nasilje ima celo lestvico stopenj; zato bi bilo treba vaše vprašanje obrniti takole: Ali je komunistični totalitarizem možen brez nasilja? Odgovor je: ne, niti en dan ne.

MUGGERIDGE: Odgovor popolnoma zadošča. Značilno za sedanjo situacijo je, da imamo na obeh straneh, v Ameriki kakor tudi v Rusiji, ogromen jedrski potencial. Ali si je potemtakem mogoče misliti, da se nam bo posrečilo izogniti se jedrski vojni?

SOLŽENICIN: Veste, iz določenega razloga bi rad povedal, da sem prepričan, da ne bo jedrske vojne. Možnih je več razlag, zakaj do tega konflikta ne bo prišlo. Ko se Zpad 1945. ne bi bil razorožil, ko ne bi bil razpustil vseh svojih oboroženih sil in bi bil obdržal konvencionalno orožje, potem danes ne bi bilo nobene nevarnosti jedrskega spopada. Pustil bom ob

strani vse različne možnosti in se ustavil samo ob eni, ki pa je zelo pesimistična. To je možnost, ki je pravzaprav vsota desetletnih koncesij in kapitulantstev. Eden od razlogov, zakaj ne bo jedrskega spopada, je ta, da se je Zpad odpovedal jedrskemu ravnotežju, da je zgubil vsako iniciativo v ravnotežju konvencionalnih sil in da je popolnoma nepripravljen na subverzijo od znotraj. Tako imajo komunistični voditelji vse mogoče možnosti, ne da bi se zatekali h kaki nuklearni konfrontaciji.

M.: Sedaj sem že star časnikar in prav često me ljudje sprašujejo, katero od stvari, ki so se zgodile v zadnjih petdesetih letih, imam za najpomembnejšo. Ob tem vedno govorim o eni, ki je deloma posledica branja vaših spisov, in ta reč je renesansa krščanske vere ravno na tistem kraju, za katerega bi si človek mislil, da nima nobene možnosti za to. Z drugimi besedami, ali bi zadel resnico, ko bi rekli, da so se napori sovjetskih oblasti, da odpravijo sleherno vero v krščanstvo ali kakršnokoli njegovo prakso, izkazali za jalove?

S.: To, kar ste pravkar povedali, ima globok pomen. V zadnjih petih ali šestih desetletjih smo bili priča premnogih (premnogih!) zmag komunizma po svetu. Seveda je res, da so to zmage,

pod črto - pod črto

Dve obletnici

25-letnica Cecilijanke in 20-letnica Zveze cerkvenih pevskih zborov sta spričevali, ki pomenita za našo skupnost na Goriškem in Tržaškem zavidljivo in vse pozornosti vredno dejstvo. Ob tem pojavu, ki je zdaj tako trdno vsidran v našem javnem delovanju in si ga nismo mogli zamisliti niti v prvi povojni dobi, ko smo z navdušenjem in zagonom obnavljali našo kulturno stvarnost, se pač kar ponuja priložnost za razmislek. V dveh zaporednih novem-

brskih nedeljah smo lahko poslušali z odra Katoliškega doma v Gorici 21 zborov (od teh 8 gostujočih), v Kulturnem domu v Trstu pa 15. Vsi so priče delavnosti in žrtev pešiče navdušencev, katerih zavzetost pomeni nadaljevanje preteklosti, ki jo je obogatila izvirnost novih prijemov naših organizatorjev in ustvarjalnost naših umetnikov.

Združevalni moment petja ima brez dvoma globok družbeni pomen, toda uglašenost pevcev, discipliniranost nastopov, navezanost na tradicijo ob ističasni odprtosti novim preizkušnjam, morajo predstavljati močan zgled tudi

za druga področja našega javnega delovanja. Petje že samo po sebi ponzarja optimizem in tega smo vsi potrebni na poti nacionalne in demokratične krepitve. Zadnji četrt stoletja pomeni preporod našega zborovskega petja, čeprav je vsakomur jasno, da se ob množičnosti kar sama ponuja tudi priložnost kvalitetnega napredka. Zaradi tega naj ob čestitkah, ki jih izražamo pevcem in dirigentom, velja tudi poziv, da doseženi uspehi ne smejo pomeniti sidra v varnem pristanu, temveč živahni veter v jadra za nove umetniške in organizacijske polete.

ki ne prinašajo ljudem kaj prida dobrega; to niso gospodarske zmage, dobre, pozitivne zmage; to so v resnici zmage sile. In v moji deželi so komunistične sile z vojaškimi ukrepi, takorekoč, napadle krščanstvo. Znak za napad na krščanstvo vero sta dala že prav na začetku Lenin in Trocky. Na milijone kmetov so poklali, da bi izkoreninili vero iz ljudstva. Na milijone propagandnih ur so uporabili, da bi izžgali vero iz otroških src. In vendar kljub vsemu temu in po vseh teh letih lahko rečemo, da se komunizmu ni posrečilo uničiti krščanstva. Vera je sicer imela obdobje upada, sedaj pa spet raste in se obnavlja. In to je tisto veliko upanje, ki ga človek lahko opazi povsod, ne samo v Rusiji ampak povsod po svetu. Zaenkrat vojaškim zmagam komunizma ne vidim konca ... Zdi se, da se senca komunizma nad zemljo bolj in bolj gosti. Jaz bi to primerjal sončnemu mrku. Toda pri mrku je zatemnjen samo majhen del zemlje, pri komunizmu pa je v temi pol sveta, morda tri četrti. Toda prav zato, ker je komunizem že pokazal svojo slabost — s tem, da ni mogel uničiti krščanstva — lahko upamo, da bo ta tema počasi prešla in bo zemlja spet svetla: in bodo svetle morda zlasti tiste dežele, ki so bile do sedaj v najtrši temi. To je čudno, toda vse to je Dostojevski videl že pred najmanj sto leti.

M.: Ne samo to. V Besih je tudi videl, da je Demon, ki bo vse to povzročil, liberalizem. Zmeraj mislim, da ste kakor Dostojevski ...

S.: Ne morem se nehati čuditi, ne morem nehati strmeti nad preroško silo in preroško vizijo Dostojevskega. Vidimo, da se njegova predvidevanja že izpolnjujejo na mnogih delih sveta; to

da, kar je presenetljivo, je to, da je videl že prve začetke in včasih celo stvari, ki se v njegovem času niti začele še niso. Ko sem jaz hodil v šolo, med ruskimi pisatelji ni bilo Dostojevskega ... enostavno ni eksistiriral ...

M.: Toda sedaj so ga spet obudili. Kar pa je zame najbolj fascinantno, najbolj divja ideološka akrobatika, kar sem jih v življenju videl, je to, da nas skušajo prepričati, da je Dostojevski v resnici nekakšen zapozneli Karl Marx in da ga je Lenin, čeprav je grdo govoril o njem, v resnici občudoval.

S.: Marksistična akrobatika nima meja. Ni samo Dostojevski, ki so ga kolonizirali kot zavznika, pripravljene so kolonizirati, istočasno ko napadajo krščanstvo, tudi Jezusa. Ateistična politična literatura trdi, da marksizem samo nadaljuje, kar je krščanstvo začelo, da omogoča to, česar krščanstvu ni uspelo doseči. Toda ko bi bilo to omejeno samo na komunistične države ...! Toda ta trik, to rokohitrstvo srečujemo povsod po svetu, ker socialisti povsod in vedno pripisujejo sebi krščanske vrline. V resnici pa je socializem v absolutnem nasprotju s krščanstvom. Krščanstvo temelji na dobri volji, socializem pa je osnovan na nasilju ali, če hočete, na pritisku.

M.: Ali mislite, da je Zapadu usojeno, da ga bo ta reč požrla, da bo prišlo do popolne desintegracije naše krščanske civilizacije?

S.: Obe grožnji sta zelo živi in zelo blizu. Če bi govorili samo v smislu napredovanja, v smislu sunka v smeri komunizma, da, tedaj je zelo možno, da bo komunizem zasenčil Zapad. Toda po istem zakonu sončnega mrka bo senca tudi prešla. Zapad bo morda ušel tej usodi. To

pod črto - pod črto

Ob novem dokumentu tržaške cerkve

»Naša Cerkev v službi tržaškega mesta« je naslov dokumenta, ki ga je izdala tržaška škofija in je sad plodnega sodelovanja med škofom Bellomijem in pastoralnim svetom. Dokument, o katerem je Društvo slovenskih izobražencev priredilo diskusijski večer v ponedeljek 21. novembra, obsega poglobljeno analizo Trsta, ki je v kritičnem stanju in vzbuja veliko skrb za prihodnost. Kronično upadanje prebivalstva, zamiranje produktivne dejavnosti, propadanje trgovine in njih otipljive posledice so samo nekateri vidnejši pojavi zapletene krize, ki ima poleg objektivnih vzrokov tudi mnoge druge, povezane z iznakaženimi vrednotami in moralnimi odkloni. Dokument ne meri samo sedanje temperature bolnega tržaškega mesta, ampak lahko pomeni tudi izhodišče za zdravljenje, za novo rast naše širše skupnosti in za pravi, vsestranski prepoved mesta. To se bo zgodilo samo, če bodo vse tvorne sile, ki se zavedajo nuje tega trenutka, znale slediti smernicam, ki jih je nakazal škof Bellomi in bodo spobone prikopati se do nujno potrebne prizadevnosti in smisla za prave vrednote. Potrebno pa je tudi pravo spreobrnjenje kristjanov, ki naj

pride do izraza v združitvi »zvestobe Kristusu in zvestobe človeku«, saj Cerkev »ne živi sama sebi, ampak za ljudi in jih odrešuje«. Gre za odpoved »kulturi smrti«, za mir v sožitju, za gradnjo »mostu med različnimi kulturami in načini življenja«, da omenimo samo nekatere od najpomembnejših smernic.

To je smisel dokumenta, ki se daje v obravnavo širši skupnosti, kot je poudarjeno v škofovem zaključku, da je namenjen v prvi vrsti župnijam, župnijskim svetom in organizacijam, da ga začnejo uresničevati s konkretnimi akcijami in pobudami na terenu.

Med diskusijo v DSI pa so prišli na dan v dokumentu komaj nakazani problemi slovenskega dela tržaške Cerkve, aktualni in kričeče konkretni, ki terjajo od vseh veliko zavzetosti in osebne žrtve. Prvič je bila v javnosti poudarjena potreba po posebnem in dobro pripravljenem zborovanju, nekakšnem »katoliškem shodu«, ki naj pomaga ne samo izluščiti probleme in ugotoviti dejansko stanje, ki je gotovo porazno, temveč naj tudi spodbudi duhove, odpre pameti dialogu, združi misli, sredstva in napore, da se bo končno dokopali do skupnih ciljev, ki naj jih potem skupno uresničujemo.

da če Zpad ne najde v sebi duhovnih moči in duhovnih sil, da se dvigne in se spet najde, da, tedaj bo prišlo do razkroja krščanske civilizacije. Iste besede lahko uporabimo, da opišemo isti fenomen — demokracijo. Skraja se je demokracija razvijala pred obličjem Boga. In temelj nje-nega koncepta enakosti je bila enakost pred Bogom. Potem pa se je podoba Boga umaknila, človek jo je odrinil proč. In ta ista demokracija se je spremenila in dobila kaj čuden značaj. In odgovornost, ki jo ima vsak človek pred Bogom, se je izgubila; izgubil se je koncept odgovornosti, tako imenovane demokratske institucije pa nimajo nobene moči in ne morejo izvajati nobenega pritiska. In tako, ko smo izgubili vsakršen pojem o odgovornosti, nam je dana svoboda, da tako rečem, da uničimo svoje institucije in sebe.

M.: *Ali potemtakem mislite, da je položaj brezupen?*

S.: Hvalabogu, zares mislim, hvala Bogu, položaj ni nikoli brezupen. V Sovjetski zvezi smo, bi lahko rekli, zgubili vse, in vendar naš položaj ni brezupen. Nikakor ne mislim, da je človeška zgodovina dosegla zadnjo točko. Zgodovina upada krščanske civilizacije, zgodovina komunizma, ki se je pojavil na svetu, vse to se bo merilo v dobah, zgodovina sama pa bo šla naprej. Nauk, ki se ga moramo mi, človeštvo, človeški rod, naučiti, zahteva mnogo stoletij, da ga osvojiš.

M.: *Mnogo sem razmišljal o tem in med drugim mi je prišlo na misel tudi tole: morda smemo, kadar govorimo o krščanski civilizaciji, misliti, da s tem zaobsegamo krščanski svet. Na določeni ravni bi lahko rekli, da je s krščanskim svetom konec, da pa Kristus ...*

S.: Ne bi rad rekel, da je družbena oblika krščanskega življenja za zmeraj izginila. Mislim, da je prav mogoče, da so tudi tu možnosti za spremembe in razvoj, ki jih enostavno ne poznamo. Mislim, da bomo videli še mnogo oblik krščanstva na zemlji.

M.: *Prvič sem bil v Rusiji kot mlad časnikar leta 1932. Takrat so seveda vsi častili Stalina na nenavadno ekstravaganten način, med njimi je bilo tudi mnogo odličnih zapadnih avtorjev. Potem je na 20. kongresu prišel znameniti govor Hruščova, Stalinove kipe so odstranili: ni ga bilo več. Ali mislite, da ga bodo kdaj postavili nazaj?*

S.: Danes ga pravzaprav nič več tako zelo ne potrebujejo. Andropov gre morda v nekih ozirih po Stalinovih stopinjah, ne v kakem ekstremnem smislu, toda on zdaj hodi po njegovih stopinjah. Dovolj je, da imaš dva modela, Lenina in Marxa. Če jih pride preveč zraven, potem se pomen začetnikov zmanjša.

M.: *Rad bi zvedel tole: vzemite navadne ruske ljudi, polnili so jih s to izredno idejo o Stalinu, tem velikem človeku, in potem so se nekega jutra prebudili in to sploh ni bil več velik*

človek. Ali sedaj mislijo, da tudi njegov naslednik morda ni več velik človek? Ali to razkraja njihovo zaupanje?

S.: Tu mislim, da zapadni misli zgodovina ne kaže prave podobe. Celo v tridesetih letih sem poznal kopico ljudi, ki niso kazali absolutno nobenega respekta do Stalina. Bili so to popolnoma neizobraženi in zelo preprosti ljudje po vaseh. Detronizacija Stalina zanje pravzaprav ni bil noben poseben dogodek in nobeno presenečenje. To je bil šok za najvišje vrhove, za komunistično elito, pa tudi za tako imenovane napredne intelektualce na Zapadu, ki so verjeli v Stalina.

M.: *Zdaj vam bi rad zastavil neko zasebno vprašanje. Ali mislite, da se boste kdaj vrnili v Rusijo?*

S.: Ne samo da upam, na neki nenavaden način sem notranje absolutno prepričan, da se bom vrnil. Vrnil se bom. S tem prepričanjem živim. To seveda nasprotuje vsem racionalnim predpostavkam. Nisem več mlad pa tudi nobenih razlogov ne morem navesti, ki me navajajo na to misel. Toda zgodovina je tako polna nepričakovanih stvari, da ne moremo napovedati niti nekaterih najpreprostejših zadev našega življenja.

M.: *No, iz vsega srca upam, da se bo to uresničilo. Mene takrat ne bo tu, toda če bom od zgoraj lahko opazoval, kaj se tu dogaja, se bom veselil.*

S.: Moje življenje je sedaj pisanje od zgodnjega jutra do poznega večera. Sedaj zares čutim, da nazadnje delam to, zaradi česar sem bil rojen. Toda na vse to sveti sonce - luč, ki je moje upanje, da se bom vrnil domov.

(Prevedel J. S.)

DOLORES TERSEGLAV

Šepet jeseni

Jesen šepeče.
Sonce toplo greje,
le veter, ki od juga veje,
mrmra: »Minilo je. Ne išči sreče!«

Listje topolov se leskeče.
Na latnikih se grozde smeje,
le vrba, ki poveša svoje veje,
šušlja: »Minilo je. Ne išči sreče!«

Bolj kot poleti zvezde so blesteče.
Luno le zdaj pa zdaj oblak zakrije,
a ko je polnoč mimo, sova vpije:
»Minilo je. Ne išči sreče!«

Le zvon večerni poje tolažeče:
»Minilo bo. Ne boj se več nesreče!«

Hrvaški pesnik Ante Jakšić

Lani je praznoval 70-letnico rojstva (22.4.1912) sodobni hrvaški pesnik in pisatelj Ante Jakšić, po rodu iz kraja Bački Breg (blizu madžarske meje), po poklicu profesor, ki sedaj živi v Zagrebu. Prvo pesem je objavil l. 1930. Njegovo delo je obširno: izdal je 10 zbirki pesmi, dve zbirki povesti (Marija, Vrnitev v otroštvo) in štiri romane (Šana se moži, Maturant, Pod bremenom ljubezni in Neugasljivi plamen). Ante Jakšić spada v krog najplodovitejših hrvaških piscev krščanske inspiracije. V počastitev njegovega jubileja so bile proslave v Hrvatskem književnem društvu sv. Cirila in Metoda v Zagrebu in v njegovem domačem kraju pod geslom: Rojstni kraj svojemu pesniku!

Njegove posamezne pesmi srečujemo v vsaki številki hrvaške katoliške revije MADULIĆ, ki izhaja že 15 let, pa tudi v popularnem koledarju DANICA. Motivni pesmi so različni, veliko pesmi je miselnih, ki so včasih precej pesimistične, vendar je skoraj v vsaki svetli žarek vere in upanja.

V pogovoru z J. Lončarevićem (revija KANA 1982, št. 11, 14-15) je izpovedal zanimive misli o življenju, poeziji, o vrednotah in smislu življenja. Naj jih nekaj povzamemo!

Sam pravi: Razmišljati o svojem življenju pomeni spoznavati minljivost vsega okoli sebe. In še: v vsakem človeku mrtvi živijo, a živi umirajo. Poezija mu je nekaj dragocenega: je kot ljubezen, njej se ne da ukazovati, ona se sama daje. Poezija je svečanost, v kateri se človek vrača k sebi. Ko

najde sebe v poeziji, vidi, da ni več sam, da je brat vseh tistih, ki isto čutijo in isto mislijo. Njegova samota ni več samota... Bralec odkriva v poeziji sebe, lepoto svojih misli in čustev, ki jih je nosil v sebi, pa jih ni znal izpovedati.

Čeprav so soočeni z minljivostjo vsega, ljudje žive nečimrno. Na prvo mesto postavljajo nižje vrednote. V strahu za svoj fizični obstoj se bore za to, da bi dosegli čim več materialnih dobrin. Pri tem večkrat ne izbirajo sredstev. Se noben družbeni red ni rešil ljudi egoizma. Vendar egoizem ni samo to, da posameznik misli samo nase, ampak tudi nezaupanje v ljudi. Po egoizmu se spoznava morala neke družbe.

Sodobnega človeka najbolj spravljajo v zmedo omajane vrednote, to, da se več ne znajde, da je njegov pogled v bodočnost nezanesljiv in nejasen. Živi sredi množice, pa je kljub temu sam in tudi ta samota je ogrožena. Ko se ideali nekega človeka pokažejo lažni, je pretresen, ker ne ve, na kaj bi se mogel z zaupanjem nasloniti. Človeka pretrese, ko doživi, da je zaradi iskrenosti smešen, da je njegova vera v človeka naivnost, a ljubezen trgovanje s čustvi... In izhod iz tega? To je notranja luč, upanje in prepričanje, da bo jutri bolje. Ta notranja luč je osvetljevala človeku pot, da se ni izgubil v mraku. To luč nosi človek v sebi. Zunanje luči so varljive. Ugasnejo, ko so najbolj potrebne. Zaman so zunanje luči, če notranja ni prava. Človek mora ožariti tudi spoznanje, da mora tudi

vsako zlo dozoreti in pasti z veje življenja. A kaj nas osrečuje? Osrečujejo nas uresničene želje ali — kot otroke — tudi igračke, dokler ne spoznamo, da so lažne. Mislim, da se sreča pojavlja pri tistih, ki živijo po svoji vesti in nesebično pomagajo drugim, da najdejo svoj duševni mir, kajti prava sreča ni v materialnih dobrinah, ampak v duhovnih. In obratno, dokler bodo na svetu lakomnost, sovraštvo in egoizem, se bo kazala na obrazih ljudi zaskrbljenost, v duši pa tesnoba.

Pesnik je prepričan, da je na dnu vsakega človeka prtajena dobrotta, a proti njej so tisti, ki so jo izgubili po lastni krivdi ali zaradi razočaranja nad ljudmi. Če ne bi bilo dobrote, bi bilo življenje kletka, okovana s strahom.

Ideale dobrote in pravičnosti ljudje posredujejo z lastnim vzgledom. Zato naj bo vsak človek tak posrednik in naj ne pričakuje, da bi to nekdo drugi opravil namesto njega.

In kakšna naj bi bila danes govoriča vere? Govoriča vere je govoriča o smislu Tistega, ki je dal svoje življenje za svoj nauk. Ko nas vsi zapustijo, vemo, da nismo sami, ker je On pri nas tako v življenju kot v smrti. Brez Boga življenje in smrt nimata nobenega smisla. Mrak za nami, mrak pred nami... Samota! Vera je doživljaj vzvišenega in tu ji ni potrebna govoriča. Pred vzvišenim stojimo nemi in začuden. Govoriča vere se ne določa, ona se sporoča kot doživljaj Božanskega. Kdor ima čisto srce, jo bo čutil, saj govori z jezikom, ki ga vsi razumejo...

Priredil INTER

NE OBRAČAJ SE

*Ne obračaj se nikar. Naj list te ne ustraši,
ko se skrivaj dotakne nežno tvoje rame.
In glej, zaman jesen poskuša, da objame
me z žalostjo ob sôlzi na srebrni čaši.*

*Še zemlja je, nebo, kjer zvezde se bleščijo,
in čutim, kakšna me teši v pozabi nada.
Nikar ne kliči ptic, ko v mraku se gubijo,
ko žolt večer prtajeno v tišino pada.*

*Vse, kar sedaj na dno minljivosti izgine
in pod pozabe krilom čaka in počije,
v svetlobi tajni jutra nekega nam sine*

*in z radostno otožnostjo nas vse obsije.
In mladi list nas v hipu prebudi in gane.
Ob vzdihu enem celo spet življenje vstane.*

KRČMA

*Rumena luč že sveti pred vhodom
in beli prt po strehah veze zima.
Odpirajo, zapirajo se vrata,
sprejema krčma goste sredi dima.*

*Kdor stopi vanjo, si uteho išče,
teši se v srcu s preboljeno nado:
tako možak, ki zdaj ob steni drema,
kot tisti s kodrasto in dolgo brado.*

*In tisti, ki do dna kozarce prazni,
z očesom motnim nad glavami kroži,
in tisti, ki je mnogo se oproščal
in zdaj čez stvar nobeno več ne toži.*

*In tista žena, stisnjena v kotu,
ki v prazni čaši še pijačo išče.
Nocoj so vsi na ladji izgubljeni,
saj je zgrešila pot v pristanišče.*

SNEŽILO JE

Snežilo je. Prežete z mirom v zraku
snežinke bele tiho so plesale.
In kot metulji lahkokrili v polju
po ulici so igri se predale.

Letele so na pločnik, stebila, hiše,
kot da bi vsem prinašale darove.
Na ramah, na obrazu in na kapi
iskale kot v sanjah so domove.

Obrazi vseh pa mrki so ostali,
pogled ves zaskrbljen in poln temine,
kot da na stebila, hiše in človeka
neznano breme, težek tovor pal je.
Samo otrok, miru poln in vedrine,
metuljev belih igri se smejal je.

PADA SNEG, TI PA SE SMEHLJAŠ

Pada sneg, ti pa se smehljaš
in tvoji lasje so polni snežnih metuljev.
Ustnice se odpirajo kot zrela višnja.

Pada sneg in jaz mislim:
Glej klop, na kateri sva nekoč brala pesmi,
na njenem naslonu
sem narisal veliko srce
in vpisal začetne črke
tvojega in svojega imena.

Pada sneg, a tebe ni,
ni tvojega smehljaja in tvoje ustnice
se ne odpirajo kot zrela višnja.

Pada sneg in jaz sem sam,
in klop je sama in na njej ni
začetnih črk ne tvojega ne mojega imena.

Drugo je srce na njej narisano
in drugi sta imeni vanj vpisani.

Pada sneg, pada sneg
in večer se
kot prezebla ptica približuje.

KO PRIDE ZIMA

Ko pride zima, hiš več ne gradijo,
na suhi veji enega ni ploda.
Več nismo mladi, ko lasje sivijo,
še zvezde hladno gledajo nas s svoda.

Vse tiše so nam lepe nade, želje,
krasi preteklost le spomina sila.
In čas, o ta skrivnostni mlin, vse melje,
kar bi ljubezen rada še rešila.

Na okno dolga senca se pomiče
in ptica plaha nekam se potika.
V samoti često misel nas prešine,
da iz temè nekdó nas tiho kliče.
Premrla veja okna se dotika,
prebuja nas iz zbranosti, tišine.

KO EN SPOMIN SE V DRUGEGA PRELIVA

Oblaki ne bole me, ne deževje,
ne tista moč, ki menja vse sokove.
O vsem sedaj je moje znanje večje,
zorenja sem dosegel že vrhove.

In pišem pesmi, vanje si polagam
zdaj z zvokom pridušenim bolečino
in sanjam vedno le o mnogo večjem,
kjer duša ni še segla v globino.

Nekdanje vidim želje in hotenja
in kakšno breme pleča so nosila.
Skoz vse spremembe jaz ostal sem isti,
samo samota se je podvojila.

In zdaj mi žal še tega je življenja,
ko en spomin se v drugega preliva:
obraz človeški enim pač je dalo,
a ta postal podoba je varljiva.

VI, KI STE PRIŠLI

Vi, ki ste prišli, da bi videli malo sonca,
odprite ustnice, da se na njih pojavi
golobica miru, ki je pozabljena
nad zaspalimi vodami
in dozorelimi klasovi.

Varujte svoje srce za čas, ki prihaja
in ki v njem je Beseda noseča
kot žena, določena za nadaljevanje življenja.

Vaše roke so brez moči, da bi ustavile čas
in z oči snele mrežo, ki so vam jo postavili tisti,
ki sovražijo vedrino neba
in ptico v vaših prsih.

Iz globine vekov prihaja Tisti,
ki širi roke, da bi objel lačne in ponižane,
in njegovega koraka nihče ne more ustaviti.

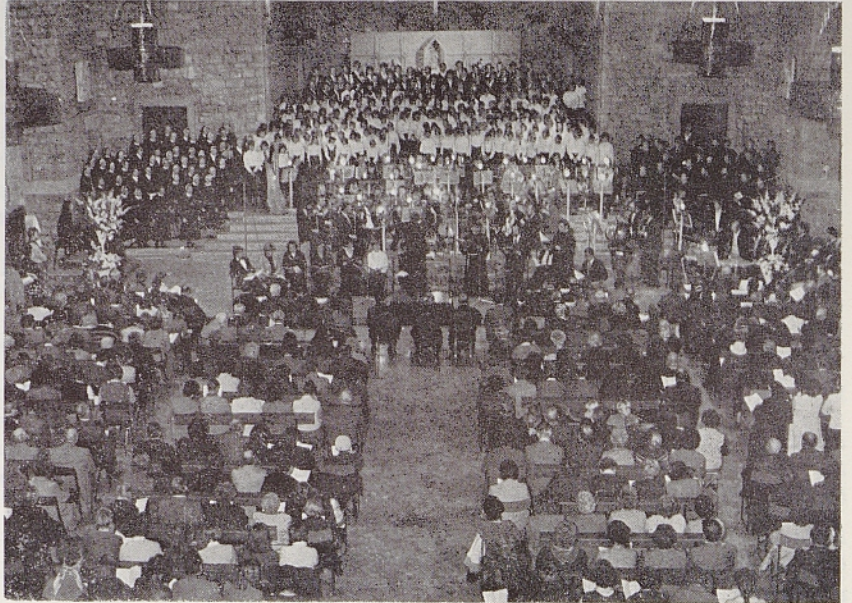
Plameneč križ na njegovih ledjih
obseva pot z njegovimi stopinjami,
in kdor mu bo sledil,
bo obžarjen s svetlobo,
ki nikoli ne ugasne.

Vi, ki ste prišli, da bi videli malo sonca,
odprite ustnice, da bi se na njih pojavila
golobica miru, ki se spušča s križa
na zaspale vode in dozorele klasove.

»Primorski dnevi« na Koroškem

Od 9. do 16. oktobra so bili na raznih krajih Koroške prvi primorski kulturni dnevi, ki jih je priredila Krščanska kulturna zveza iz Celovca v sodelovanju z Zvezo slovenske katoliške prosvete v Gorici in Slovenske prosvete na Tržaškem. V nedeljo, 9. oktobra, sta v Kotmari vasi nastopila zbora »Mirko Filej« in »Rečan«. V torek je bil v Slomškovem domu v Celovcu literarno-glasbeni večer primorskih ustvarjalcev. V četrtek je bila v istem domu razprava o pomenu samostojnega političnega nastopanja. Udeležili so se je diskutanti iz vse naše dežele in s Koroške. V soboto so v Šmihelu nastopili igralci iz Štandreža z Molierovim Namišljenim bolnikom. Teden so sklenili pevci zbora Vesela pomlad in ansambel Zvezde z Opčin. Nastopili so v celovški stolnici v okviru tedna miru, pri nedeljski maši v Škocjanu in v kulturnem domu društva »Danica« v Št. Primožu. Na skupnem sestanku vseh treh organizacij, ki so pripravile te prve kulturne dneve, je bilo sklenjeno, da bodo prihodnje jesen priredili v Italiji podobne koroške kulturne dneve.

Oratorij o svetem Frančišku

Pogled na izvajalce in del občinstva med izvedbo Ipavčevega oratorija o sv. Frančišku v tržaški cerkvi sv. Frančiška

Po uspešnih nastopih v Sloveniji smo tudi v Trstu lahko poslušali oratorij Avgusta Ipavca »Vir življenja«, posvečen sv. Frančišku ob 800-letnici njegovega rojstva. Več kot 300 izvajalcev (pevcev, solistov in orkestrašev) je pod avtorjevim vodstvom izvajalo oratorij v cerkvi sv. Frančiška v Trstu.

KOLIKO SLOVENCEV JE V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Vedno je bilo nejasno, koliko Slovencev je v Združenih državah Amerike. V popisu prebivalstva leta 1980 so prvič vsakega Amerikanca vprašali za poreklo, četudi gre za tretji, četrti ali celo osmi rod. V prejšnjem ljudskem štetju so se zanimali samo za priseljence in njihove neposredne potomce. Tokrat pa je vprašanec lahko povedal, odkod so prišli njegovi prastarši itd.

Kaj so ugotovili pri Slovencih? Leta 1980 je bilo v Združenih državah 126 tisoč 463 Slovencev, kar predstavlja 0,07 odst. vsega prebivalstva. Od teh jih je 63.587 izjavilo, da so po krvi čisti Slovenci, 62.876 pa, da so tudi potomci drugih narodnosti (mixed ancestry).

SLOVENSKI NOVOMAŠNIK V ARGENTINI

V nedeljo, 11. septembra je v Buenos Airesu pel novo mašo slovenski salezijanec Jože Repovž. Novomašnik se je rodil 19. novembra 1954 v Argentini v begunski družini, ki se je v Argentino priselila po drugi svetovni vojni.

Na literarnem večeru primorskih avtorjev v Slomškovem domu v Celovcu je med drugimi nastopil tudi pisatelj Alojz Rebula

DSI V NOVI SEZONI

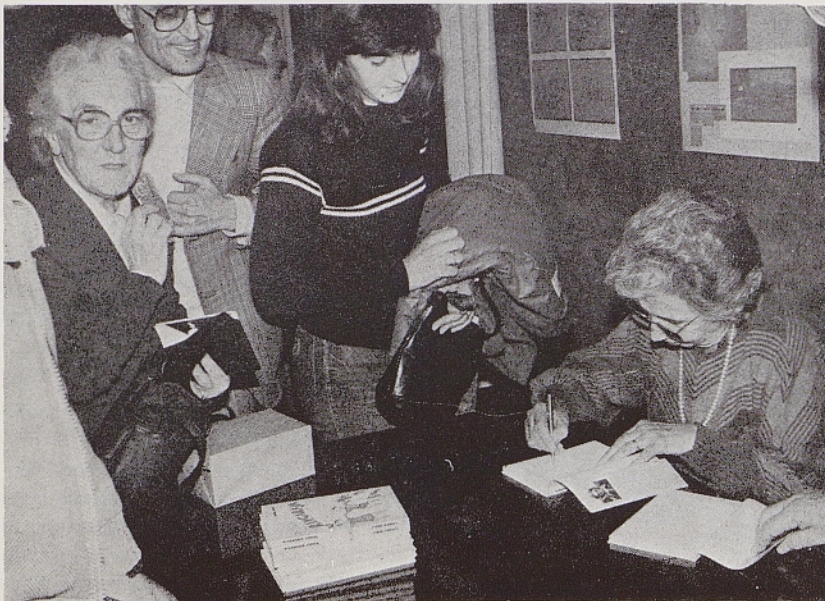
V začetku oktobra je Društvo slovenskih izobražencev v Trstu začelo novo sezono kulturnih večerov in srečanj v Peterlinovi dvorani. Ta ponedeljkova srečanja od oktobra do junija so že dolgo let pravi izraz kulturnega iskanja, preverjanja in prikaza slovenske prisotnosti v središču mesta.

Letošnje prvo srečanje je bilo v ponedeljek, 10. oktobra. O začetkih slovenskega šolstva na Primorskem kot jih prikazuje knjiga Alojzija Geržiniča »Boj za slovensko šolstvo na Primorskem« so spregovorili Martin Jevnikar, Vinko Beličič in Maks Šah. Naslednji

ponedeljek je bila v društvu razprava o sedanjem političnem trenutku, ki sta jo vodila pokrajinski tajnik SSK Zorko Harej in deželni svetovalec Drago Štorka. V ponedeljek, 24. oktobra so predvajali drugi del televizijskega filma Vas ob meji, ob katerem je stekla razprava o filmu, ki je na Koroškem vzbudil duhove, v Italiji pa je prejel znano televizijsko nagrado »Premio Italia«. Zadnji ponedeljek v oktobru so se v društvu spomnili Pregljeve stoletnice rojstva. O pisatelju je govorila prof. Lojzka Brautuž, iz njegovih del pa sta brala Matejka Maver in Marjan Kravos.

Med predstavitvijo knjige »Veseli ringaraja« v Peterlinovi dvorani v Trstu

Goriška pesnica Ljubka Šorli podpisuje svojo zadnjo knjigo otroških pesmi »Veseli ringaraja« na večeru DSI

Umrli je dr. Ludvik Leskovar

Malo pred dopolnitvijo 67. leta je 5. julija 1983 za srčno kapjo umrl v svojem počitniškem domu v Websteru (gornji Wisconsin) doktor prava Ludvik Leskovar, eden najvidnejših slovenskih povojnih priseljencev v ZDA. Doma iz Oplotnice pod Pohorjem, kjer se je rodil 31. julija 1916, je 1945. leta zapustil domovino in se po hudih letih begunstva (Trst, Rim) 1950 udomil v Chicagu. Podjeten, prikupnega vedenja in uglajenega nastopa, kot učenec dr. Lamberta Ehrlicha z dvema vrednotama pred očmi — s slovenstvom in katolištvom — je kmalu razvil vso svojo organizacijsko delavnost. Pomagal je pri zblizjevanju med starimi in novimi slovenskimi naseljenci. Bil je nad 32 let požrtvovalen in ugleden propagator slovenske etnične skupine v takajšnji ameriški javnosti, kjer si je pridobil veliko spoštovanje in upoštevanje. Sodeloval je na ameriškem radiu s slovensko radijsko uro ob nedeljah; ustanovil in vodil je »Slovensko-ameriški Radio klub«. Takorekoč vse slovenske organizacije in ustanove v Chicagu so našle v njem neutrudnega pomočnika in pospeševalca. Znal se je ljudem priljubiti z razumno glavo in s toplim srcem. V zakonu s Corinne Novak, v Ameriki rojeno Slovenko, sta se mu rodila hči Miriam in sin Ludvik. Corinne Leskovar je urednica mesečnika Zarja - The Dawn, ki izhaja v Chicagu že 55. leto kot glasilo Slovenske ženske zveze v Ameriki. Danes se list tiska pretežno v angleščini in ima sodelavke (največ slovenski priimki, a v angleškem pravopisu) iz vseh zveznih držav.

V. B.

DOM »MANGART«

V Žabnicah v Kanalski dolini so v začetku oktobra slovesno odprli planinski dom »Mangart«. To je prvi tovrstni objekt, namenjen ljubiteljem narave in mladini, ki smo ga zgradili Slovenci v Italiji.

FRANCI ZWITTER — 70-LETNIK

V začetku oktobra je na Koroškem slavil 70-letnico dr. Franci Zwitter, nekdanji predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. Slavljenec je po rodu iz Zahomca na Zili.

Novi programi za osnovne šole

Komisija 60 strokovnjakov je končala z delom in predložila vsedržavnemu svetu prosvetnega ministrstva reformo učnega načrta za osnovne šole. Poleg običajnih predmetov, ki pa jih bodo temeljito reformirali, bodo v šolo stopila nova učila: fotografski aparat, registrator, kino, televizija, kompjuter in še kaj.

Uvedli bodo tudi učenje tujega jezika — po večini angleščino. Prvič bo v osnovni šoli dovoljeno rabiti narečje v pogovoru. Na jezikovno mešanih področjih pa bo seveda raba obeh krajevnih jezikov in spoznavanje krajevnih kultur. Upajmo, da bo beneško narečje tako dobilo vstopnico za v šolo. Glede verouka je bil dosežen sporazum med vernimi in laiki, da bo verouk učno-spoznalni predmet in ne katehizacija, niti vzgoja k veri. Načrt poudarja, da je naloga državne šole, pospeševati s pomočjo spoznavanja verskih dejstev in pojavov razvoj učenčeve osebnosti in tako doprinali k oblikovanju medsebojnega razumevanja in spoštovanja med pripadniki različnih ver in neverujočimi.

Te predloge mora še odobriti vsedržavni svet prosvetnega ministrstva. Zadnja beseda pa pripada prosvetnemu ministru samemu, ki bo objavil s svojim dekretom dokončno besedilo načrta. Posebnost novega načrta je tudi v tem, da se bo dvignilo število teden-

skih učnih ur od sedanjih 24 na 30 in da se razrednemu učitelju doda še pomoč.

† VITTORIO VIDALI

Dne 9. novembra je v Trstu umrl v starosti 83 let Vittorio Vidali. Bil je vidna osebnost v mednarodnem komunističnem gibanju. Slovenci se ga žal spominjamo kot velikega nasprotnika vsega slovenskega po znani resoluciji informbiroja leta 1948. Tudi po njegovi zaslugi so takrat propadla slovenska društva in so otroci zapuščali slovenske šole.

† IVANKA FURLAN

22. novembra je v Trstu umrla znana in priljubljena javna delavka Ivanka Furlan. Rodila se je v Rojanu leta 1914 in bila vse življenje aktivna delavka na cerkvenem in prosvetnem polju. Nekaj let je zelo vestno in skrbno pomagala pri upravi naše revije. Pogrešali jo bomo pri vseh naših prireditvah ne samo kot pasivno gledalko, ampak predvsem kot aktivno sodelavko.

† ALOJZ NADRAG

V Škofičah na Koroškem je 13. oktobra umrl najstarejši duhovnik krške škofije župnik Alojz Nadrag. Rajni se je rodil leta 1897 v Št. Lenartu pri sedmih studencih.

France Dolinar nas je zapustil

France Dolinar v DSI

V Rimu je 23. oktobra letos umrl slovenski duhovnik in zgodovinar France Dolinar. Po rodu je bil iz Ljubljane, kjer se je rodil 28. aprila 1915. Bil je za prefekta v zavodu sv. Stanislava v Šentvidu, od koder so ga pregnali Nemci leta 1941. Odšel je v Rim in študiral zgodovino na gregorijanski univerzi. Napisal je več razprav iz slovenske cerkvene zgodovine. V Rimu je bil dolgo let zaposlen kot uradnik v vatican-skem tajnem arhivu.

V zadnjih letih je Dolinar nekajkrat predaval v Trstu in Gorici. Bil je pravi zaklad znanja in je poslušalce očaral prav s svojo temeljitostjo in bogastvom znanja.

25 LET CECILIJANKE

Goriška revija pevskih zborov, znana pod imenom Cecilijanka, je letos slavila srebrni jubilej. Ob tej priložnosti je Zveza slovenske katoliške prosvete izdala posebno brošuro, ki so jo delili na letošnji Cecilijanki. Revija pevskih zborov je bila v soboto, 19. in v nedeljo, 20. novembra. Na njej je nastopilo 20 zborov iz Italije, Slovenije in s Koroške.

ZLAT JUBILEJ SLOVENSKEGA MESEČNIKA

Že od leta 1933 izhaja v Buenos Airesu slovenski verski mesečnik Duhovno življenje. Njegov ustanovitelj in prvi urednik je bil izseljenski duhovnik Jože Kastelic; dolgoletna urednika sta bila za njim msgr. Janez Hladnik in rev. Lado Lenček. Sedaj revijo urejuje rev. Jože Škrbec. List je namenjen slovenskim vernikom v Argentini, a ga radi berejo tudi drugod po svetu.

Udeleženci Trinkovega simpozija v Rimu. V prvi vrsti: dr. M. Jezernik, župnik P. Gujon, msgr. V. Birtig in A. Cracina ter župnik E. Cencič

PAVLE MERKŮ

Lakotišče

Pripona **-išče** ni pogostna v slovenski toponomastiki, prej jo srečamo z neko vidno frekvenco v mikrotoponomastiki: z drugimi besedami povedano ni **Lákotišče** ime zaseyka, temveč je sprva ime kake parcele ali kakega neobljudenega kraja. Zaselek **Lakotišče** se pojavlja v zemljevidih in poročilih dejansko v 18. stoletju, točneje proti koncu 18. stoletja: 1791 **Lakotischie**, 1795 **Lacotis**, 1797 **Lacotisgie**, **Lacotis**, 1855 **Lokatischie**, 1872 **Lacodiscie**, v vojaških topografskih zemljevidih Istituto Geografico Militare, **Lacodise**, **Lakodise**; le v najstarejšem viru, to je v Floriancichevem zemljevidu Kranjske iz leta 1744, najdemo drugačen zapis: **Cotiscia (1)**. Toda tudi ta zapis, kljub navidezni različnosti, se sklada z vsemi prejšnjimi, saj je kartograf deglutiniral prvi zlog **La-**, ker ga je razumel kot italijanski spolnik. Iz vseh teh zapisov, ki krijejo časovni razpon dveh stoletij in malo čez, izhaja povsem prozorno ime **Lákotišče**.

Takih krajevnih, vodnih in ledinskih imen je po vsem slovenskem prostoru več: **Lačna vas**, **Lačna voda**, **Lačni potok**, **Lakovnice** ... iz krajevnega imena izvira po vsi priliki tudi slovenski priimek **Lakotnik**. In vsa ta imena razlagamo na dva načina: ali iz slovenskega osebnega imena **Lak-** (2) in **Alčinovu** (3), ali iz apelativa **lákot** (4). V našem primeru se bomo že zaradi pripone **-išče** rajši odločili za drugo možnost in bomo iskali pomensko razlago v apelativu **lákot**, ki pomeni lakoto, ampak označuje tudi slabo, nerodovitno zemljo. Naše **Lákotišče**, če smo prav poučeni, stoji na nerodovitni lapornati zemlji in se mu ime prav prilaga. Ko nastane na tem zemljišču skromen zaselek, nosi še ta prvotno ime zemljišča, kraja.

Mimo prič, ki mi jih je posređoval prof. Doria, najdem še starejši zapis tega krajevnega imena: v Jennerjevi ro-

kopisni zgodovini tržaških plemiških družin, ki jo hrani tržaška mestna knjižnica, je naveden dokument iz l. 1557, ki omenja **l'osteria Lakotischie**. S tem smo izvedeli, da ni bilo v Trubarjevih časih tu še zaseyka, temveč samo gostilna. In s tem ugotovimo hkrati, da je to ledinsko ime staro čez 400 let.

Mario Doria pa razlaga v številnih svojih delih to krajevno ime drugače in sicer iz grške besede **lakkos**, ki pomeni mlako, in podpira svojo razlago z nekaj argumenti: opira se na imensko obliko **Lakešče** v Tržaškem ozemlju 1978 in navaja muglizansko ime **Bagnadour** za isti kraj: in to muglizansko ime je pomensko sorodno grški besedi **lákkos** (mlaka). Takoj je treba izpodbiti njegovo prvo oporišče: **Lakešče** je moderna narečna imenska oblika, ki je nastala po moderni vokalni redukciji iz **Lákotišče** in ne more zato biti starejša od te in izhajati naravnost iz grščine. Ostane le muglizansko ime **Bagnadour**, ki je pomensko sorodno z grško mlako, nikakor pa ne z **Lákotiščem**, saj izraža slednje ime prav nasproten pojem. Vendar se mi zdi ta podatek prerahel in premalo zanesljiv ob prozornosti in razširjenosti slovenskega ledinskega imena.

- (1) Dolgujem vse te podatke prof. Mariu Dorii, ki se mi na tem mestu zahvaljujem zanje in za ljubezljivo sodelovanje.
- (2) Prim. Fran Miklosich, Die Bildung der slavischen Personennamen, Wien 1860, št. 193.
- (3) Prim. France Bezljaj, Slovenska vodna imena I, Ljubljana 1956, str. 323.
- (4) Prmi. Franz Miklosich, Die slavischen Ortsnamen aus Appellativen, Wien 1874, št. 292.

* * *

DOLORES TERSEGLAV

HAI-KU

*Megle nad barjem,
Črn breg in zlata luna.
Šeest med ločjem.*

† DRAGO OBERŽAN

Dne 23. septembra je na Štajerskem umrl duhovnik Drago Oberžan. Zaradi zaslug na pastoralnem področju si je zaslužil častni doktorat. Doma je bil iz Loke pri Zidanem mostu, kjer se je rodil 21. oktobra 1900.

† INŽ. VLADIMIR BAK

18. novembra je pri Sv. Ivanu v Trstu umrl inž. Vladimir Bak. Bil je znan in cenjen javni delavec, tajnik sekcije Slovenske skupnosti pri Sv. Ivanu in svetovalec rajonskega sveta za Sv. Ivan, Lonjer in Katinaro. Bil je požrtvovalen in zvest sodelavec, ki se ni umikal

pred nobeno odgovornostjo in pred nobenim delom.

† VOJKO FERLUGA

V začetku novembra so na Žalah v Ljubljani pokopali Vojka Ferluga, podjetnega Tržačana, ki se je rodil v Trstu leta 1900. Med obema vojnama se je pred fašizmom umaknil v Jugoslavijo. Po vojni pa je v Trstu delal kot predstavnik raznih jugosl. družb.

BORŠNIKOVO SREČANJE

Na letošnjem »Boršnikovem srečanju« slovenskih gledališč v Mariboru so najvišje priznanje — Boršnikov pr-

stan podelili igralki Štefki Drolčevi. Nagradjeni sta bili tudi članici tržaškega gledališča Marija Vidau in Mira Sardoč. Marija Vidau je prejela nagrado z diplomó za kostumografijo, Mira Sardoč pa nagrado za najbolj dognan odrski jezik posameznikov.

SLOVENSKI OKTET

Slovenski oktet ostaja še vedno najbolj priljubljena slovenska vokalna skupina. To sta dokazala tudi koncerta v Števerjanu in Rojanu 8. in 9. oktobra letos. Koncerta nista samo navdušila poslušalce, ampak sta tudi napolnila z občinstvom obe župni cerkvi.

GLEDALIŠČE**KRAMLJANJE O NAŠEM
GLEDALIŠČU (in njegovem
repertoarju 1982-83)**

O katerem, če ne našem tukajšnjem. O SSG, pa tudi o gledaliških rečeh nasploh, zakaj o vsem tem se zadnje mesece vendarle več govori, kot se je govorilo že nekaj let sem. In to je navsezadnje tudi dobro, (četudi je kaj negodovanja vmes) — da le ni mrtvila. Publika dorašča, sprejema ali odklanja, se razgreva ali ostaja hladna, a vse to se dogaja danes tudi že zunaj gledališča: naš človek odnaša svojo teatrsko izkušnjo domov, v urad, v delavnico, na cesto, v trgovino, na ulico. Tam preverja svoje vtise, saj imajo njegovi znanci kdaj povsem drugačno mnenje. Teater torej le postaja del naše vsakdanjosti; želimo ga ohraniti neokrnjenega, želimo mu boljšega finančnega stanja. Za svojo zvestobo SSG pa zahtevamo pester in kvaliteten repertoar — in prav tu smo kdaj najbolj razočarani. Kot gledališče zunaj meja matične domovine in kot temperamentno tržaško gledališče še posebej bi morali ti dve svoji posebnosti in prednosti bolje izkoristiti. Tako bi bili zanimivejši za Slovenijo in pristnejši, sprejemljivejši za svojo lastno publiko. Zlahka prenesemo igrivo, a dokaj prazno italijansko komedijo (takšne in boljše zmorejo tudi onkraj Sežane) iz lanske sezone (**Piero Chiara - DELITEV**). Pač rečemo, Chiara ali kdo drug, danes nam najbrž vsa njihova produkcija ne bi mogla postreči s čim dosti boljšim. In veselimo se odlične igre našega ansambla, vrste imenitnih kreacij: Vse tri igralke so avtorjevo predlogo prerasle in z njihovo interpretacijo je spet enkrat z odra spregovorila ženska — in ne le vreščava goska ali seksualna igračka, kakršne nam namreč vse prepogosto ponujajo z naših desk. Začudimo se, kako domiselno je scenograf Sveta Jovanovič razrešil problem več prizorišč na tesnem prostoru in kako prav to prehanjanje iz enega v drugo prek nevidnih pregrad (niti nakazane niso — in vendar jih občutimo). Nekakšna starinska patina nad

vsem, do zadnjega predmeta, dodajajo predstavi nekaj tistega čara, zaradi katerega bo ta uprizoritev vendarle ostala v spominu, čeprav kot besedilo ne pušča za sabo nikakršnega sledu.

Prav tako ne zamerimo izbire **Plautovega VOJAKA BAHACA**, čeprav gre za nezahtevno komedijo z danes že izpraznjenim humorjem; navsezadnje gre vendarle za oživitev dela iz antične dramatike, za okus nekega časa, ki utegne imeti tudi kakšno vzporednico z našim. In ni mogoče reči, da igra kljub vsem pridržkom ni uspela: spet je seveda to predvsem zasluga igralskega ansambla: sicer pa se mu taka južnjaško živahna komedija nadvse prilaga.

Nikakor pa naša publika ne odpušča »uvoženim« dramam, tistim, ki prihajajo »iz Ljubljane«. Tu je naš človek dvojno kritičen. Od »tam« namreč pričakuje nekaj, česar tukaj ni, nekaj, kar bi prineslo nov veter, novo svežino, nekaj res slovenskega in res najboljšega, kar onkraj premorejo. To so bili brez dvoma (— kljub pomislekom ob šokantnem antijunaku, v katerem se Primorci nikakor niso mogli spoznati —) **Kmeclovi MUTASTI BRATJE**, katerim je do izjemnega uspeha nedvomno pomagala drobno izcizelirana in hkrati vehementna Babičeva režija pa tudi ena najbolj uspelih, nadvse ustreznih scenografij Klavdija Palčiča, s tisto posrečeno dvoumnostjo med melanholičnim in grotesknim, sredi katere je igra preraščala v neko novo dimenzijo, prej tragično kot komično.

Kadar pa »uvozimo« idejno nedogano, sporočilno nejasno igro, v bistvu slabo besedilo z vrsto dolgovernih tirad — in vsi vemo, da mislim tu **Jovanovičevo VOJAŠKO SKRIVNOST** —, tedaj se zares vprašamo: Čemu?! Kaj naj bi nam povedala? Res, Jovanovič je napisal že nekaj odličnih iger (pri tem ne mislim komedije, ki so jo igrali pred leti v SSG, čeprav je bila tista mnogo duhovitejša od Vojaške skrivnosti). Sama ideja, da, celo sam podnaslov in duhovito izbrani niz nastopajočih oseb »živalskega in človeškega porekla« bi mogel predstavljati vablivo in kar izzivalno vabo za še tako zahtevnega dramatika. In ali ne bi vsako gledališče želelo presentiti s komedijo, ki bi jo na tako duhovito temo napisal izkušen teaterski

maček, kakršen je Jovanovič? Toda tudi najboljša imena niso vedno garancija — in najsijajnejše ideje lahko rodijo — ništrc! Enkrat se večjemu dramatu pač ni posrečilo. Svoji ideji ni bil kos. Kje naj bi bile vse tiste ostre in drzne puščice, ob katerih naj bi šli kakšnemu politiku lasje v zrak ali bi se jim državljeni pod brki nasmihali? Tudi če bi vsem tistim doktorjem naredili zna- na imena, pa naj bi jih vzeli na Vzhodu, Zahodu ali med neuvrščenimi, bi igra ne imela za zrnce več soli!

Seveda pa predstava k sreči lahko obstaja tudi ob besedilu — ali ga prerašča! Tako — recimo s krvavečim srcem — gledamo bleščee uprizorjeni NIČ. Odlična, funkcionalna in všečna scenografija Mete Hočvar! Posrečena zamisel živalskih mask in kostumov (škoda, da živali mask niso tu in tam malce obdržale, da bi jih bolje ločevali). (Posebno uspele so bile oprave Bogdane Bratuževe). Vse to si je zamislila letošnja nagrajenka Marija Vidau. Skrbna in nadvse domiselna režija, ki je izrabila vse, kar je nudil tekst, in z neštetiimi detajli in duhovitostmi zapolnila praznine in retoričnost v besedilu, da smo ga kdaj kar preslišali. (Režiser Slobodan Unkovski in asistent Boris Kobal). Tudi lektorjevo delo je od predstave do predstave bolj opazno. Med igralci bi ob tolikšni množici (čez dvajset oseb) težko posvetili vsakemu, kar mu gre. Vendar je najbrž mnogo več igralske sprostivte dovoljeval svet živali, saj so nekateri prav izstopali s svojimi skrbno naštudiranimi »značajji«, posebnost starejši člani ansambla (Rodoškova, Starešinčič, Sardočeva, Rustja), med mlajšimi Colja in Gogala ter novi član SSG Jurc. Razočaral je znani Rifle (Hočvar), pretirano »seksi« je bila Blagovičeva, saj smo vajeni, da naše igralke tudi takšnim vlogam dodajo nekaj »duše«. Osebe klinike je v samem besedilu dobilo dokaj šibko podporo. Le močnim igralskim osebnostim se ima Vojaška skrivnost zahvaliti, da je bilo moč prenesti tiste kilometrske govorance. Ob obžalovanju, da žrtvujemo takšen igralski potencial za tako bledečno besedilo. In si sposodimo Daretu Ulago in Štefko Drolčevo za nekaj, kar jima ne daje nikakršne možnosti, da »zablestita«, saj so te figure brez vsake psihologije in brez duhovne »nadstavbe«, me-

glene ideje v podobi ljudi. In da navsezadnje ne pozabimo še na rak — rano »uvoženih« iger, zakaj skoraj brez izjeme jih »diči« ležeren, kdaj malce nemaren, pogosto pa kar pocestni (straniščni) jezik. Tu najbrž nosi zastavo prav Vojaška skrivnost, saj najbrž ni nobene besede iz imenovanega slovarja, da je ne bi bil avtor tu obilno uporabil. Če doslej z našega odra še nismo slišali vseh, je bilo tokrat za to poskrbljeno. Malo za šalo, malo kar tako jih bo ta ali oni o prvi priliki uporabil, v jezi ali malo natreskan, v domačem krogu, zlasti mladi. Poslanstvo gledališča, skrb za sodoben jezik, menda...

Ko smo tako malo obrali naš Talijin hram, nekaj za lansko, nekaj že za letošnjo sezono, lahko zaključimo: k sreči smo zdaj šele na začetku, zato po tem prvem spodrsrljaju (a ne na celi črti, le kot izbira teksta) pričakujemo in upamo, da se nam obeta sezona, ki ne bo slabša od lanske! Da, lahko da bo tudi boljša!

P.S.

Naj tik pred izidom številke dodamo še nekaj besed o predstavi gostujočega Ljudskega gledališča iz Celja, saj je našo publiko navdušila, namreč o Petra Shafferja **Amadeusu**. Ob tem navdušenju lahko umetniško vodstvo SSG malce razmisli o tem, da zahtev in okusa tukajšnjega gledalca ne gre podcenjevati: dolgoletna gledališka tradicija ga je vzgojila že skoraj v sladokusca in ne pretentaš ga več s hrupnimi spektakli. Želi si ob dobri igri, dobri režiji, dobri scenografiji itd. tudi — in še posebej — vrednih dramskih besedil, ki bi v našem tako zaresnem času hranili ne le oči in ušesa, marveč tudi srce in duha. Amadeus v režiji Dušana Mlakarja na sceni Mete Hočvarjeve v prevođu Branka Gradišnika, s kostumi Anje Dolenčeve in odlično igro nosilcev obeh vodilnih vlog, Janeza Bermeža kot Salierija in Zvoneta Agreža kot Mozarta, (izbran odrski jezik J. Bermeža!) z glasbenimi vložki iz Mozartovih skladb je srečno združil »teatrski« in »literarni« pol v skladno celoto, kar dokazuje, da le ne gre — v tej eri teatarskega boga Videza, boga Eksperimenta in nasilja režije nad avtorji — zanemariti resnice, da je dramski tekst vendarle osnova, na kateri in iz katere naj vse drugo izhaja in na njej gradi odrsko uprizoritev.

Zato Celjanom vse naše priznanje!

Zora Tavčar

RAZSTAVE

MILKO BAMBIČ V PETERLINOVI DVORANI V TRSTU

Ime in priimek Milko Bambič smo vajeni srečevati na koncu člankov kot — podpis. Bambič je namreč v svojih likovnih kritikah odkrival, predstavljal, spremljal in ocenjeval — in to še dela — nepregledno dolgo vrsto umetnikov. Danes pa bo na drugi strani, zakaj v Peterlinovi dvorani v Trstu je na ogled izredno zanimiva razstava risb in ilustracij iz prvega obdobja njegovega ustvarjanja. Gradivo je pripravil umetnik sam in ga dopolnil z dokumenti (pismi, takratnimi časopisnimi članki in slikami) ter z besedilom, ki jasno in temeljito poustvarjajo takratno dobo in razmere.

Beseda o času, od katerega nas ločuje že preko 50 let, mora računati z navlako ustaljenih ocen, ki pa utegnejo biti bolj ali manj utemeljene. Toda, preidimo k stvari!

Bambič je najprej postavil na ogled svoje prve akvarele iz leta 1917, s katerimi je — dvanajstleten — stopil v javnost na razstavi o vojni v Verdijevem gledališču. Dalje so tu leta njegovega umetniškega zorenja, ko je ob učiteljih (Rendič, Špacapan, Ščuka) in neogibnem, čeprav delnem vplivu že prihajal od lastne podobe. In tu smo pred umetnikom - inovatorjem, ki je dovteten za tisto posebno vrenje v dvajsetih letih, ki ga označujejo najrazličnejši izmi. Dvajseta leta pomenijo na

likovnem področju bohotno pomlad, a tako pomlad, ki je mnogi niso hoteli ali znali pravilno ceniti. Ne gre za to, da bi dokazali, kdo je bil prva lastovka, ki je vse to oznanjala, moramo pa vsekakor pripomniti, da je bil Bambičev delež zelo velik in pomemben, a danes premalo ovrednoten. Bil je nadarjen, zavesten inovator, ki se je moral boriti na več frontah: na umetniški zato, ker je prelomil s tradicijo, na politični, ker je bil videti sumljiv, na narodnostni pa, ker je bil pač — Slovenec.

Razstavo lahko beremo v več plategih: pritegne nas že iz radovednosti, da odkrivamo razvoj mladega talenta; obogati naše poznavanje takratne umetniške sredine; obudi nam spomine na politično vzdusje; končno nam nudi nekaj izredno lepih trenutkov estetskega užitka.

Njegova aktivnost je bila tolikšna, da bi jo v tem zapisu s težavo strnili, ne da bi ji kaj nujno odvzeli. Postati bi morala predmet zajetnega monografskega dela.

Zato bi se zaustavili le ob dveh vprašanih, ki jih razstava postavlja. Kako se je Bambič usmerjal v tisti dobi in zakaj ga že vsa leta postavljamo med sicer spretno ilustratorje, a ga v celoti ne vrednotimo za to, kar je pravzaprav bil — za umetnika velikega formata.

Na prvo vprašanje odgovarja razstava sama: Bambič je nosil v sebi mnogo novega, a je le s težavo uveljavljal svoja načela, zakaj spopasti se je moral s takratnimi razmerami, ki tega novega niso dopuščale. In tako je prikazano

(Dalje na naslednji strani)

Slikar in kritik
Milko Bambič
ob otvoritvi
razstave
v Peterlinovi
dvorani v Trstu

Ljubka Šorli: Veseli ringaraja

Pred kratkim je izšla pri mladinski reviji Pastirček v Gorici pesniška zbirka Ljubke Šorlijeve z naslovom *Veseli ringaraja* in s podnaslovom *Pesmi za otroke*.

Ljubka Šorlijeva iz Gorice je začela pisati pesmi leta 1927 v Tolminu in jih priobčevati v rokopisnem listu Soča. Potem jih je pošiljala v zamejske in zdomske revije, časopise in koledarje, več so jih sprejeli v šolske čitanke, toda ustvarjati je morala 45 let, da ji je Goriška Mohorjeva družba izdala prvo pesniško zbirko, ki je istočasno že njeno izbrano delo, saj ima naslov *Izbrane pesmi* (Gorica 1972). Izbral in uredil jih je in jim napisal spremno besedo Marijan Breclj (glej Mladika 1973, 17-18).

Že zgodaj pa je Šorlijeva pisala tudi mladinske pesmi, posebno po rojstvu obeh otrok, ko je začela po zadnji vojni poučevati na osnovni šoli in ko so v Gorici katiheti ustanovili leta 1946 mladinsko revijo Pastirček, v katerem sodeluje od začetka do danes, ko ga tudi ureja. Tako je napisala ogromno mladinskih pesmi, ki pa so obležale v revijah, saj se ni našel založnik, ki bi jih izdal v knjigi. Šele letos jih je izdal Pastirček, a spet kot izbrane pesmi. Uredil in izbral jih je Marijan Breclj in jim napisal tudi Spremni zapis. Lepo jo je opremil slikar in grafik Edi Žerjal.

V zbirki je 128 pesmi in so razdeljene v štiri razdelke brez naslovov, spremljajo pa otroka od jeseni, ko se začne šola, do poletja, ko se zapro šolska vrata.

V jeseni gre mladeži »senca čez obraz«, ker se začne šola in odletijo lastovke, a jesen je tudi lepa, ker nam podari »vse, kar zemlja obrodi«. »Hladna, siva je jesen, / še na dušo lega.« Za vrabčica »najlepši je domači kraj« tudi pozimi, v bedi, lakoti in sili, v jeseni, ko je vsega dovolj, pa ne misli na zimo. Lastovka mora odleteti v tuje kraje, nazaj pa jo bo zvalil »dóma glas«. Veverica prosi sonce, naj obseva tudi pozimi njen domek, toda sonce

mora ogrevati ves svet. Jesenski čas je bogat in lep, le ob krizantemah »srce je žalostno, / ob njih so misli neme«.

Siromašen deček je nabral košek ciklamov in jih odnesel v mesto. Gleda igrače in slaščice in misli, da je to za gosposki svet. Pesnica ga v zadnjih dveh kiticah sočutno pomiluje in zbuja našo vest:

*»Bo li umel kdo njegove oči,
vanje veselja pričaral,
da veroval bo v dobroto ljudi,
da se o njih ne bo varal?«*

Pesnica vabi vrabčke, naj pridejo pozimi k njej, »da nam bo krajši / ta mrzli čas«. Deklica je šla po listje, a jo premotijo rdeče koralde na grmičih, da jih nabere. Tomazek opazuje ježka, ki si natakne na bodice hruške in jih odnese v svoj dom.

Toda že kliče šola: »Uči se, uči! Delaj in moli!« Tudi knjige in zvezki svarijo: »Le delo krepi duha!« In tako gredo v šolo Marjanka, Matjažek in Peter, saj se zavedajo, da »znanje je bogastvo, ki ga nosiš v glavi«.

Črček veselo prepeva, najrajši je doma in bi ne šel z luno po svetu. November s krizantemami nas spomni dragih rajnih. Pesnica se pokloni Gregorčiču, ki je zbudil v posoških domačijah še druge velikane, ki so narodu ravnali poti. Bazoviški junaki so padli, »da bi ta zemlja slovenska ostala, / da bi svoboda nam kdaj zasijala«, zato naj v mladem rodu »njih plamen gori«. Deček jim je prinesel za vse svete štiri svečke. Mladina je obiskala Erjavčev grob, mož nam je odkrival naravo, ki »z lepoto svojo Bogu nas približa«.

Otroci se zabavajo na vrtljaku, čakajo Miklavža in se boje parklja. Siromašen deček prosi Miklavža, naj mu prinese kruha. Pesnica moli k Mariji v letu otroka, naj pogleda na lačne otroke, bratski čut pa naj izgledi prepade.

V drugem ciklu smo v zimi, ob Soči zmrzuje taščica, pesnica jo tolaži, da »zima tu ni večna«. Pozimi se otroci

MILKO BAMBIČ

V PETERLINOVI DVORANI V TRSTU

njegovo delovanje na dveh ravneh: eno je tisto, kar so od njega pričakovali, drugo je pa tisto, kar je on ponujal. Včasih sta se oba pola srečala, mnogokrat pa so njegovi predlogi romali — v umetnikov predal. Dialektika, ki jo razbiramo iz predstavljenih del, je očitna. Odklanjali so njegove konstrukcije, zavračali politično ost, bali se njegove modernosti, z nerazumevanjem gledali na prefinjenost tehnične dovršenosti, ki jim je mogoče izvenela tuja.

Kaj pa drugo vprašanje? Umetnik je za nas še vedno le tisti, ki je v dvogovoru s platnom. Ilustracije in plakate postavljamo med drugotne umetniške

pojave. Bambič pa se je posvetil predvsem slednjim. Tvegamo tudi razlago, zakaj je bilo tako. Prej kot dialog s samim sabo je Bambiča pritegoval dialog z občinstvom. Neposrednejši odziv na življenje postavlja umetnika v areno, kjer išče stik s sočlovekom. Ilustracija in plakat sta nedvomno življe in plodovitejše izrazno sredstvo. In Bambič je hotel predvsem veliko povedati. Tehnika je seveda tesno spojena s sporočilom. Angažiranost narekuje dinamičnost, samoizpoved liričnost, kritika dar opazovanja, estetski čut dovršenost. Vse to je močno prisotno v Bambičevih risbah, ki zna doumeti tragedijo fašizma; ki ironizira ob cankarjanskih politiki (usta polna za-narodov-blagor);

ki si želi novega Martina Krpana; ki bedi nad domačim ognjiščem; ki riše prijaznega Kristusa ob preprosti (seveda za takratne pojme naravnost pregrešni) ljubezni na klopci.

Bambič je bil mlad v najlepšem pomenu besede: poln ognja in občutljivosti, bojevit in bogat z idejami. Tehnika mu ne povzroča težav (riše celo z levo roko), in ko se talent poveže z voljo po ustvarjanju, uspeh ne izostane. Ni bilo sprejeto? Je romalo v predal? Še vedno čaka na odrešujočo besedo pohvale? Se mora še vedno boriti za svoje pravo mesto pod soncem? Nič hudega, zgodovina uči, to je davek, ki ga mora plačati umetnik svojemu gluhemu času.

Magda Jevnikar

kepajo in kričijo, živali pa prezebajo in stradajo. V gozdu stoje tri smrečice: ena bi rada šla za božično drevo, druga v cerkev, tretji je najlepše v gozdu.

In že je tu božični čas. Jaslice pričarajo nebesa »pred tisoč otroških oči«. V vrsti pesmic obuja Šorlijeva božično skrivnost, ko je prišel Bog k nam, »zdaj nihče ne bo več sam«. Boštjanček išče zvezdo repatico, da bi mu pokazala pot v Betlehem, kjer bi prosil za lačne otroke in za mir.

Prešernov dan »v eno nas združuje, / k zvestobi va-
bi, v nas pogum budi«. Na pusta se vsi zabavajo, saj je vse leto preveč mrkih obrazov. Ko bo velik, bo kupil grad, »da bo mamici in očku / dobro vsaj enkrat«.

V tretjem ciklu se iz zime prebuja pomlad, otroci se veselo igrajo, pesnici pa se vračajo misli v otroška leta. Veter nima dóma, ljudje ga nimajo radi, vendar nosi vsem stvarjem »zdravja in svežine«. Pomlad prihaja »kakor pesem prek livad«, zvončki, trobentice, vijolice in mačice so prepredli bregove, da je pomladni čas en sam vrisk, »mladost se naša v njem zrcali«. Mladina naj ljubi Župančičevo govoricu. V ječo je dobila pisemce svojih dveh otrok, da molita k Mariji za njeno vrnitev. Ko zacveto češnje v Brdih, je lepo kot v raj. Oblaček plava po nebu in občuduje svet: »Človek pa kot stroj hiti, se trudi, / in krasot ne vidi mu oko.« Mati odpelje deklici zadnjič v naravo, preden bodo odšle k očetu v tujino: »tu v svetu domačije / pustila svojo bo mladost«.

Spomladi je več praznikov: Velika noč, maj, posvečen Mariji, Vnebohod in prvo obhajilo. Pesnica je o vseh zapela po več občutenih pesmi, polnih otroške dobrote in lepote narave. Trume romarjev hitijo na Sv. Goro, da dobijo pri Mariji »pogum za življenje, / pogum za trpljenje. / In milost v srce.« Marija jim bo uslišala prošnje. In še pesem Srečku Gregorcu, ki je z ljubeznijo in upom vzgajal mladino.

V četrtem ciklu se bliža šola koncu, zato je več pesmi iz drugega otroškega sveta. Sestrica pade s stola, bratec zato nabije stol. Medvedek je bolan, bratec mu da injekcijo. Jasna je dobila sestrico in bi je ne prodala za nobeno stvar. Otrok bi se rad skril v bajko, tam so vsi enaki; rad bi dal kruha lačnim zamorčkom. Primorska mladina poje zemlji, vzorom dedov in domači besedi in ji bo ohranila svobodo. Tudi beneški otroci bodo ljubili materino besedo in domači kraj, ki ga je prizadejal potres, a so ga očetje popravili. Trinko je ohranil materin jezik, njegov duh se vrača k bratom. Ministrant se ni utegnil umiti, zato se umije kar v kropilniku v cerkvi. Če bi imeli otroci krila bi poleteli preko celega sveta in z drugimi otroki zaplesali veseli ringaraja, saj je na svetu lepo, »če si v sreči in nesreči / bratsko stisnemo roko«.

Oče razlaga sinu, da so v Gorici na Travniku hiše, cerkev in steber, kjer so umrli tolminski puntarji. Gradnik je občutil bedo in domotožje, njegove pesmi so mana, z njo bo živel dalje v ljudeh. Žalostna je pravljica o fašističnem nasilju in o uporu, ki je prinesel svobodo. zato bo spomin na mrtve junake večen. Deček napravi z vrta na babičin balkon vzpenjačo in prvi potnik je medvedek. Ptiček kot človek čuti in poje v zahvalo, »kadar dobroto slutiti«. Šole je konec in pesnica otrokom želi, da bi »vero očetov in dom in rod« ljubili.

Kot vidimo iz tega razbora vsebine posameznih pesmi, lahko rečemo, da je bogata in mnogovrstna, otroka spremlja od njegovih prvih igrav do šolskih let in potem skozi vse šolsko leto. Skratka, zajeto je otrokovo življenje v veselih in žalostnih trenutkih, doma, v šoli in naravi, vedno pa podano v novih verzih, novih podobah in primerah, nikoli se verzi ali misli ne ponavljajo.

Marijan Breclj je v Spremnem zapisu ugotovil, da so pri Šorlijevi štiri stalne konstante: narava, človek, domovina in versko čustvo.

Narava nastopa v vseh letnih časih, zdaj je vsa v cvetju, barvah ali sadežih, zdaj v snegu, vedno pa lepa in draga, saj je to slovenska zemlja, domovina. Pesnica govori zelo čustveno in prizadeto o njej in enako ljubezen do nje bi rada vcepila tudi mladim bralcem.

V tej naravi živi človek — otrok, ki ga pesnica kot skrbna mati spremlja od prvih korakov in igrav do šole, vedno z ljubeznijo, z rahlo vzgojno besedo in z globokim socialnim čutom. Njeni otroci bi bili radi bratje vsem, lačnim bi radi dali kruha, zanje prosijo Boga in Marijo. Tako močna socialna nota, redka v mladinski poeziji, ni vsiljiva, otroci naravno čutijo, da morajo pomagati svojemu bližnjemu v potrebi. Njeni otroci so naravni, živi, znajo se igrati, a tudi učiti in delati.

Domovina je za Šorlijevo dobrota, ki je zlasti v zajemstvu zelo dragocena, zanjo je trpela vse življenje, zaradi nje je izgubila moža in trpela v zaporu. Zato kaže otrokom bazoviške junake, govori o težkih časih fašističnega terorja in o uporu, ki je prinesel svobodo, vodi jih v Benečijo, kliče jim v spomin velike može.

Vera je za pesnico najvišja vrednota, del nje same, njeni otroci zatrjujejo, da ji bodo ostali zvesti, saj vidijo v vsem stvarstvu, kako slavi svojega Stvarnika. Teh pesmi je nastalo največ ob praznikih, kot so: božič, Velika noč in Marijin maj. Ljubke in sveže so zlasti božične pesmi ob jaslicah, ki jih pomagajo tudi otroci postavljati, nežne in prisrčne pa so Marijine pesmi.

Posebej bi bilo treba govoriti o živalih in cvetlicah. Pri srcu so ji lastovke, ki morajo zapustiti naše kraje, a jih ljubezen do doma vedno prikljče nazaj. O njih poje v osmih pesmih. Šestkrat nastopa vrabec, brezskrben, kadar je vsega dovolj, revež pozimi, ko strada in ga zebe, smili se ji, zato ga vabi k sebi. Nastopajo še večerica, taščica, srnica, domača muca idr. Izmed cvetlic so zvončki in trobentice znanilci pomladi, vijolice simbol skromnosti, češnja v cvetju spremeni Brda v raj.

Jezik je primeren otrokovemu dožemanju, naraven, vendar izbran in peven. Kar 28 teh pesmi so uglasbili priznani skladatelji: Ivan Bolčina 5, sin Andrej Bratuž 8, Ubald Vrabc 2, Zorko Harej 12, Humbert Mamolo in Ivan Bolčina skupaj eno.

Pesmi so navadno napisane v kiticah po štiri vrstice, ki se neprisiljeno izlivajo v rime, pozna pa tudi druge oblike, petkrat uporablja sonetno obliko. Za poživitev in nazornost se večkrat poslužuje dialoga pri ljudeh in živalih.

Z zbirko Veseli ringaraja, ki se je po desetih letih pridružila Izbranim pesmim, smo končno dobili najboljšo, kar je ustvarila Ljubka Šorlijeva za nas in našo mladino. Nobena nesreča in ovira je ni ustavila, zato je njena žetev tako bogata.

Luna vendarle vpliva na vreme! Opazovanja in statistike zadnjih let govorijo za to. Toda pojdemo lepo po vrsti!

Zemlja se vrti okoli Sonca v ravnini, imenovani ekliptika. Tudi Luna se vrti okoli Zemlje v ravnini, ki pa ni ista kot ekliptika, ampak nanjo nekoliko nagnjena. Obe ravnini se sečeta v premici, ki ji pravimo vozeli. Vozel ni vedno na istem mestu: v približno 19 (točneje 18,6) letih napravi polni obrat. Posledica tega je, da je Luna dobrih 9 let bolj »severna«, dobrih 9 let bolj »južna«.

V ZDA se dviguje Skalnogorovje, ki ima z razliko od naših Alp, približno smer sever - jug. Prevladujoči, to je zahodni, vetrovi obidejo pod Luninim vplivom Skalnato gorovje zdaj severneje, zdaj južneje, kar ima velike posledice na vreme v ameriškem Midwestu. In res: vsakih 19 let je tam velika suša (prihodnja je najavljena za leto 1990).

Seveda bi lahko le slučajno, da ti dve periodi sovpadata. Da slučaj lahko izključimo, potrebujemo novih primerov. Te pa imamo: prihajajo nam s Kitajske in Indije. Tudi tam obstajajo gor-

stva v smeri sever - jug (ne Himalaja!). Kot dokazujejo statistike zadnjih 500 (!) let, je ena od period tamkajšnjih deževij pravtako 19 let.

* * *

Med stvarmi, ki si jih tehnika obeta od vesoljskih poletov, je tudi pripravljanje zlitin, ki so na Zemlji nemogoče. Vzemimo na primer svinec in aluminij. Če naj iz njiju pripravimo zlitino, ju je treba najprej staliti, nato pomešati in počakati, da se vse skupaj strdi. Če bi postopek dejansko poskusili, bi med strjevanjem težji svinec šel na dno, lažji aluminij pa bi priplaval na vrh. Zlitine bi ne hotelo in ne hotelo biti.

V breztežnem prostoru bi težja ne nagajala in bi zlitino svinec-aluminij lahko pridobili kot kate-rokoli drugo.

* * *

Pred štirimi milijardami let naj bi — tako trdi geofizik Runcorn — naša Luna tudi sama imela svoje lune! Ob njihovem končnem padcu na Luno, naj bi nastala tkim. Lunina morja, npr. Mare tranquillitatis.

Seveda ne trdi znanstvenik tega tjavdan, ne, opira se na anali-

ze vzorcev, pobranih na Luninem površju, ter na meritve Luninega magnetnega polja. To naj bi bilo pred štirimi milijardami let dvakrat močnejše kot zemeljsko. Kot zemeljsko naj bi nastalo tudi to zaradi vrtenja tekočega jedra. Ker pa v Luninem jedru ni železa, mora to vsebovati radioaktivne prvine z visokim atomskim številom. Edino take, na Zemlji nepoznane prvine, bi s svojo radioaktivno toploto lahko vzdrževale Lunino jedro v tekočem stanju.

Drzna domneva, a kaj, ko so se še drznejše nemalokrat izkazale za resnične!

* * *

Morski psi ne bolehajo za rakom, to pa zato, ker njihov hrustanec vsebuje posebno snov, ki preprečuje rast krvnih žilic, ki prenašajo nekatere vrste raka. Hrustanec morskega psa je zato na tem, da postane zdravilo, mnogo učinkovitejše zdravilo, kot je že uporabljani telečji hrustanec.

Če je vse to res, ne bo povpraševanje po morskih pseh prihajalo več samo iz kitajskih kuhinj, ampak — in še mnogo nujnejše — iz bolnišnic in raziskovalnih institutov.

Dvanajsti literarni natečaj »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi poljubne vsebine.
2. Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1983. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenim z istim geslom ali šifro.

3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc, pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

4. Na razpolago so sledeče nagrade:

za črtico ali novelo:

prva nagrada 150.000 lir
druga nagrada 100.000 lir
tretja nagrada 50.000 lir

za ciklus pesmi:

prva nagrada 100.000 lir

druga nagrada 50.000 lir
tretja nagrada 30.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1984. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.

Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

SIMPOZIJ

ob prvi obletnici POLOGA - DEPOZITA

Prva obletnica POLOGA - DEPOZITA je intimno pretresla ljudi na obeh straneh državne meje. Zato je ČUK, Ustanova za pomirjenje živcev, sklenil organizirati poseben simpozij. To bi bilo študijsko srečanje, ki naj bi vsestransko razčlenilo politične, sociološke, kulturne, marksistične in krščanske vidike POLOGA - DEPOZITA, predvsem pa naj bi zavrnilo vse zlonamerne ugovore proti njemu. Zato si bo simpozij vzel kot geslo besede: POLOG DEPOZIT — PRIDOBITEV NAŠEGA ČASA.

V ta namen daje v razpravo naslednje teze:

- 1) POLOG - DEPOZIT je preprečil nešteto avtomobilskih incidentov na cestah zahodne Jugoslavije in s tem rešil nešteto samoupravnih življenj
- 2) POLOG - DEPOZIT je odpravil ogromno družbenega zla, ki se je kopičilo na naših mejah, od tihotapljenja do špionaže
- 3) POLOG - DEPOZIT je podaljšal življenje policistom in carinikom na meji, ki se jim ni treba več spopadati z

množicami prehodnikov, kakor je podaljšal tudi življenje tržaškim smetarjem, ki se jim ni treba izgaravati z metlo po terezijanski četrti

4) POLOG - DEPOZIT je koristen srčnim bolnikom, ker jim omejuje uživanje zanje strupene kave

5) POLOG - DEPOZIT je koristen ljudem z visokim pritiskom, ker jim ni več treba skozi nervozepolne obmejne preglede

6) POLOG - DEPOZIT pospešuje toplino družinskega življenja, saj preprečuje ljudem, da bi neprestano frkali gor in dol čez mejo

7) POLOG - DEPOZIT je nov prispevek k ustvarjalnemu marksizmu, saj potrjuje marksistično tezo o odmiranju države, s tem da pomaga k odmiranju njene odprte meje

8) POLOG - DEPOZIT pomaga Cerкви na Slovenskem, saj prav misijonarsko navaja ljudi na misel, kako minljive so stvari tega sveta z odprto mejo vred

9) POLOG - DEPOZIT pomaga ekološkemu gibanju, saj preprečuje odlaganje vsakovrstne nesnage ob cestah od Karavank do morja

10) POLOG - DEPOZIT ne preprečuje kavkam in drugim ptičem sosednjih držav, da se še naprej dobrososedsko spreletavajo tostran in onstran meje

11) POLOG - DEPOZIT pospešuje pri matičnih Slovencih narodno zavest, ko jim budi domotožje po zamejskih bratih

12) POLOG - DEPOZIT dviga ceno slovenskim smučičem in slovenskemu snegu, ko preprečuje poniževalno letanje ljubljanskih srajc v avstrijske centre zimskega športa

13) POLOG - DEPOZIT torej ne ustvarja nikakršne nove ŽELEZNE ali BAMBUSOVE, ampak kvečjemu, če le hočemo neki pridevnik, FIGOVO ZAVESO.

* * *

R & M

Kdor z enim le očesom gleda,
na drugo pa hote miži,
pač strup mu vsaka je beseda,
ki trga pajčolan z laži.

Pudl mali jeznoriti
laja v sredo, v desno le;
v levico, tja ne more,
ga na vrvcici drže.

pismapisma

ASIMILACIJA: DA ALI NE?

Nemški tednik »Spiegel« je pred tedni zapisal, da so avstrijski Hrvati »najsrečnejša manjšina v Evropi«. Eden izmed njih (teh Hrvatov namreč) F. Sinowatz je namreč postal avstrijski kancler ali predsednik zvezne vlade. Ko ga je neki časnikar vprašal, ali se čuti pripadnik manjšine, ali pa je že asimiliran, je Sinowatz odgovoril, da ni asi-

miliran, ker sta to bila že njegov ded in babica. Sam pa je seveda proti asimilaciji.

L. Z.

PACIFISTI LE NA POL?

Razne stranke in gibanja organizirajo po zapadnem svetu gonjo proti kapitalizmu, Ameriki in namestitvi jedrskih izstrelkov. Pri tem pa popolnoma pozabljajo na stotine že razmeščenih sovjetskih jedrskih konic po Sovjetski zvezi in po državah varšavskega pakta in so vse usmerjene proti zapadu.

Ko so Sovjeti že pred tremi leti na-

mestili te vrste orožje proti Evropi, se ni nihče zganil, protestiral in prirejal množičnih manifestacij. Ali smo bili takrat bolj pogumni in se nismo bali tega orožja? Ne vem, zakaj sedaj toliko ljudi izgublja čas, izostaja od dela, ki ga že itak primanjkuje.

Enostranski mirovni pohodi in protesti ne morejo ničesar doseči in doprinese k splošni svetovni razorožitvi.

Tragični dogodki na Bližnjem vzhodu in še drugod po svetu dokazujejo, da svet ni poseljen samo z miroljubnimi bratovščinami.

Š. T.

Listnica uprave

Seznam letošnjih prijateljev revije se je do konca novembra podaljšal še za nekaj imen. Tokrat zabeležimo najprej tri **PODPORNE NAROČNIKE**:

Angela Purger vd. Bandi iz Prebena ga je za letno naročnino nakazala 12 tisoč Lir;

Jože Kanduč iz Barija 45.000;

Janez Grum iz ZDA 20 dolarjev.

Z darom za tiskovni sklad so podprli **MLADIKO**:

Anica Železnikar iz Gorice 5.000 Lir, Teofil Simčič iz Trsta 15.000, Filip Vidmar iz Anglije 6.000 Lir.

Dar v spomin:

Družina Čotar daruje 100.000 Lir za tiskovni sklad **MLADIKE** v spomin na drago ženo in mamo Zofijo.

Vsem prijateljem naše revije se to plo zahvaljujemo.

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

[X. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1983. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov **SLOVENSKA PROSVETA**, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa **ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE**, Gorica, vialo XX Settembre 85.

zasmehindobrovoljozasme

Dijak pride k izpitu.

Profesor: »Kako se pišete?«

»Janez Češnovar«, odgovori dijak in se ves zadovoljen smeje.

Profesor: »Zakaj pa se smejete?«

Dijak: »Ker sem gladko odgovoril na prvo vprašanje.«

* * *

»Kaj naj napravim? Moj mož samo po gostilnah poseda.«

»Ko bo prišel ponoči domov, mu sladko reci: Si ti Janez?«

»Ampak moj mož je vendar Miha!«

»Saj ravno zato!«

* * *

Gospod je kupil opico.

Žena: »Kaj pa boš dal jest tej živali?«

»Mož: »Banane in vse drugo, kar jeva midva.«

Žena: »In kje bo pa spala?«

Mož: »V najini sobi...«

Žena: »In nisi pomislil na smrad!?«

Mož: »Ne skrbi. Če sem se privadil jaz, se bo tudi ona!«

Mož: »Žena, danes sem prinesel domov plinske maske.«

Žena: »Dobro, torej nocoj lahko pustim plin odprt!«

Knjižnica Dušana Černeta želi izpopolniti svojo zbirko zdomskega in zamejskega tiska. Kdor lahko prispeva k njeni obogatitvi, naj sporoči upravi Mladike.

Sodnik: »Če bo kdo zinil med razpravo samo še besedo, ga bom zapodil iz dvorane!«

Obtoženec: »Bravo, bravo!«

* * *

»Sram te bodi! Dvajset v razredu in ti najslabši!«

»Ampak, mama, če bi nas bilo štideset, bi bilo še slabše!«

ново! novo! novo! novo! novo! novo! novo! novo!

Marij Maver:

»VINKA BELIČIČA POGLED NAZAJ«

Knjiga je izšla v založbi Mladike v počastitev 70-letnice pesnika Vinka Beličiča.

Priporočamo!

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!